

Hipru

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Səreirei mə sin rımərai nəkukuə i. Iərmama riti rımərai ia nuk 60. Ia nəpın nəha nərmama kamhometə nakalasia me fwe Rom. Kımərai pen nəkukuə i revən ti nəkur Isrel nepwın səməme haməni nıpərhienien ia Iesu. Səpkukurən mhə mə irəha hamarə pəku rosi fwe tənə Isrel uə taon nəha Rom. Kamo nəmisəien mınraha ro pen irəha na tuhəpwəh nahatətəien səvənraha ia Iesu mhərərīg mhesi pen mwi Loa səvəi Moses. Nəkukuə i kani mə Hipru raməgkiari m nəkur Isrel mə nahatətəien səvənraha ia Iesu Kristo ramasan pık məpi raka nahatətəien kupwən səvənraha. Iesu in Tini Kumwesən. In rasori məpi raka nagelo me, Moses, Josua, mine pris me. Iesu in rımamhə m kumatia a rınəmwhen ti nuvehi rakaien noien ərəha. Nemhəien səvənhi rousi raka noien səvəi pris kupwən me səməme haməvi netə ti noien ərəha ia nəpın səvəi Oltestamen. Japta 11 raməgkiari ia nahatətəien səvəi nərmama ia Oltestamen. Nəpın nəkur Isrel səməme haməni nıpərhienien ia Kristo həvsini nəkukuə i, ruvehi utə nətərīgien səvənraha ia nahatətəien səvənraha. Nənə həni nıpərhienien ia Kumwesən ia nəpın səvəi nəmisəien.

¹ Fwe kupwən, nəpın rıpık mine ia suatuk me səpəmsəpə, Kumwesən rəgkiari m kaha me

səkitaha, nəgkiariien səvənhi ruku pen ia profet me səvənhi,

² mətə nəp̄in kurirə rinauvehe ipaka, nənə in rəgkiari m kitaha, nəgkiariien səvənhi ruku pen ia Tini sə r̄imər̄fi mə tr̄ərimənu ia narimnari me pam səvəi Tata səvənhi. Ia Tini, in rino neiai mine tiprənə mine narimnari me pam.

³ Tini Kumwesən kamətə pen nukuraanien asori səvəi Kumwesən irə, ti nəri nə mə in rəmwhen atukwatukw ia Tata səvənhi ia narimnari me pam, maməkwtəmhiri narimnari me pam ia nəgkiariien əsanin səvənhi. Nəp̄in r̄inaikwas raka noien ərəha me səvəi nərmama, nənə mevən fwe ia neiai, məkure ia n̄ikare Kumwesən asori mwatuk.

Tini Kumwesən in rasori məpi raka nagelo me

⁴ Tini Kumwesən ruvehe minasori raka məpi raka nagelo me rəmwhen mə nəhag Kumwesən r̄iməuvei pen min rasori məpi raka nəghinraha.

⁵ Iakani iam̄nha irə ti nəri nə mə Kumwesən r̄ipk̄ini anan mhə ti agelo riti səvənhi mə,
“Ik n̄ərik,

təkwtək̄wuni iakuvəuvehe tata atukwatukw s̄əim.”

Kumwesən r̄ipk̄ini anan mhə ti agelo riti mə,

“Iou takuvehe tata s̄əim,
nənə ik tikuvehe n̄ərik.”

⁶ Mətə nəp̄in Kumwesən r̄inər̄hi pehe t̄ini sə r̄iməkupwən mətui ruvehe ia tiprənə i, nənə mini mə,

“Pwəh nagelo me pam səiou h̄ənimwi nukurhundraha, mhəsiai in.”

1:2: Sam 2:8, Mat 21:38, Jon 1:3   **1:3:** 2Kor 4:4, Wok Me 2:33-34, Kol 1:20, Hip 8:1   **1:4:** Fil 2:9   **1:5:** Wok Me 13:33, Hip 5:5, 1Kron 17:13   **1:6:** Rom 8:29, Sam 97:7

7 Mətə in rəgkiari ia nagelo me mɪni mə,
 “In ramo nagelo me səvənhi həmwəhen ia nımətəgi
 me,
 mamə səvənhi iotukwininari me həmwəhen ia
 nərami napw me.”

8 Mətə rınaməgkiari ia tɪni nənə mani mə,
 “Kumwəsən nərimənuien səim tramarə rerin ia
 nuk nuk me.
 Ik ikamərimənu ia nərmama me səim ia noien
 atukwatukw.”

9 Ik ikokeikei a natukwatukwien
 nənə məmwəki noien ərəha.
 Ro pen Kumwəsən, Kumwəsən səim, rınəmri
 kupwən ik,
 nənə ik ikasori ia ik me nepwɪn.
 Nənə rino pen oel ia kəmkapwə ramahatən pen mə
 ik kig,
 mamə rerim ramagien məpi raka ik me
 nepwɪn.”

10 Nənə Kumwəsən rini pen mwi ti tɪni mə,
 “Iərimənu, fwe nukune narəien ikinəmri tiprənə i,
 nənə narimnari me ia nıməgouagou ikino
 irəha ia rəgim mi.”

11 Narimnari me pam i tuhəpkiwən,
 irəha tuhakuas məhwəhen ia tɪnari sə
 riməri,
 mətə ik ikamarə rerin a.

12 Ik tikərfe irəha rəmwəhen kamərfe tɪnari,
 tuko irəha rəmwəhen karkahu kuvehi raka
 karkahu pen səpə,
 mətə ik ikamarə a iamɪnhi irə məmɛvən ia nuk
 nuk me

ko ipkəmhə məhə nəpɪn riti.”

13 Kumwəsən rɪpkini pen anan məhə ti əgelo riti
 səvənhi mə,

“Əkure ia nikarek mwatuk
 meste tako nərmama səməme haməmwəki ik
 həuvehe,
 tikərpwi utə tıpage nisum mi ia nirəha.”

¹⁴ Mətə nagelo me, irəha nəfe? Irəha nənimwin me kamho tukwini nari m Kumwesən. In rərhi pehe irəha mə tuhəuvehe mhasitu ia nərmama səməme in truvehimiru irəha.

2

Kitaha tsaməkeikei mhətərig amasan ti nəfe səuvəregi raka

¹ Ro iamınhi irə kitaha tsaməkeikei mhətərig amasan mwi ti nəfe səuvəregi raka, kamo kitaha saraka mərməru irə.

² Kitaha sənətə raka mə nəgkiariien səvəi Loa nagelo me həuvei pen m kaha kupwən me səkitaha ro nıpərhiienien. Nərmama me pam səməme həno noien ərəha uə hənərui nəgkiariien nəha, kuvei pen nərpwinien sə ratukwatukw mınraha.

³ Ro pen tsəfo mhəp ti nərpwinien sə Kumwesən tro m kitaha trini minuə so nəri auər a ia nəgkiariien i ramasan pik məməvisau suatuk sə in rauvehimiru nərmama irə? İərimənu səkitaha rıməkupwən mını irapw nəgkiariien nəha. Kurirə irə nərmama me i səməme həməregi, irəha hahətən kitaha ia nəgkiariien nəha mə ro nıpərhiienien.

⁴ Kumwesən in mwi ro kitaha sətoni mə nəgkiariien nəha ro nıpərhiienien i. In ro nımtətien me mine narımnari me nərmama hətoni nənımenraha rier tukwe, nənə muvei pen

niskaiien me sǝvǝi Nǝnimwǝin Ikinan m nǝrmama
resi pen nǝtǝriǝgien sǝvǝnhi.

*Iesu rimǝuvehe iǝrmama nipwran rǝmwhen ia
nipwrataha*

⁵ Ripko mhǝ nagelo me Kumwesǝn rimǝuvehi utǝ
irǝha mǝ tuhǝrimǝnu ia tiprǝnǝ vi sǝ tripkuvehe,
tiprǝnǝ nǝha samǝǝkiari irǝ.

⁶ Nǝǝkiariien riti sǝ ramǝmak ia Nǝkukuǝ Ikinan
rani mǝ,

“Iǝrmama in nǝri auǝr a,
mǝtǝ rerim tramrhi in,
tikǝpwǝh nenouenouien irǝ,

nǝnǝ ik ikamǝtui amasan ti iǝmǝti iǝrmama.

⁷ Ia nǝpǝin kwakwa a ik ikimǝuvehi irapw in rei-
wau inhǝripw anan ia nagelo me,
nǝnǝ mǝfǝfau pen nasoriien mine nisaiien ia
kǝnkǝpwǝ,

⁸ mǝmri narimnari me pam kamharǝ inhǝripw ia
tipage nisun mi.”

Nǝǝkiariien i sǝ rani mǝ Kumwesǝn rǝmri
narimnari me pam kamharǝ inhǝripw ia tipage
nisui iǝrmama nipwran mǝ Kumwesǝn ripkǝpwǝh
mhǝ kuatia mǝ iǝrmama trǝpwǝh nǝrimǝnuien
irǝ. Mǝtǝ kitaha sǝpkǝtoni mhǝ ihi iǝrmama
ramǝrimǝnu ia narimnari me pam.

⁹ Mǝtǝ nari kuatia sǝnǝtoni in i Iesu sǝ Kumwesǝn
rimǝuvehi irapw in reiwau anan ia nagelo
me sǝvǝi nǝpǝin kwakwa a. Nǝnǝ tǝkwtǝkwuni
nǝha kinǝfǝfau pen nasoriien mine nisaiien ia
kǝnkǝpwǝ ti nǝri nǝ mǝ rimǝuvehi nǝmisǝien
memhǝ. Ouǝh, ia namasanien sǝvǝi Kumwesǝn in
remhǝ muvehi tǝmwki nǝrmama pam.

¹⁰ Kumwesən sə rino narimnari me pam mə narimnari me nəha səvənhi, in ro noien riti ramanan pik in i ro Iesu riregi nəmisəien me. Nəmisəien me nəha həno Iesu ruvehe matuk-watukw məmwhen. In iərmama sə rukupwən mousi əmwesi nəkwus ti nuvehiməruien nipwnəti Kumwesən me həpik. Kumwesən truvehi utə irəha tuhəuvən mharə ia kwopun ramser.

¹¹ Iesu ramo nərmama me səvənhi həuvehe mho nəkur ikinan me mə irəha nərmama me səvəi Kumwesən noien ərəha səvənraha riwən. Nənə Iesu mine nərmama me səvənhi səvənraha tata kuatia a. Ro pen Iesu ripkauris mhə mə trəkwein irəha mə piəvni me

¹² nəpin raməgkiari iamini irə minuə,
“Iou takini irapw nəghim ti piak me.

Ia nimwrhenhi nousəsimwinien səvənraha takəgnəgini ik.”

¹³ In rani mwi mə,

“Iou takəmri pen nahatətəien səiou ia Kumwesən.”

Nənə mani mwi mə,

“Ətə ro. Iou i kimaha nəkwərhakwərha me səməme Kumwesən riməuvei pehe irəha miou.”

¹⁴ Ti nəri nə mə nəkwərhakwərha me nəha nusənraha mine nitenraha rarə, ro pen Iesu in mwi ruvehe mo in iərmama rəmwhen a ia nirəha nusən mine niten rarə. In ro iaminha irə mə tremhə, nənə ia nemhəien səvənhi trouraha iəremhə sə rauvehi niskaiien səvəi noien iərmama remhə. Iəremhə nəha Setan.

¹⁵ Ti nəri nə mə nərmama haməhekir nemhəien, nehekieren səvənraha raməkwtəmhiri tərini irəha

nəpɪn me pam ia nimiruien səvənraha. Rəmwhen a mə irəha slef me. Mətə Iesu rımamhə mə truvei raka irəha, tuhəpwəh mwi noien irəha slef me. In ruvəfi nari ia nirəha.

¹⁶ Rino nukurənien irə mə Iesu rɪpkasitu mhə ia nagelo me, mətə rinasitu ia kwənəkwus me səvəi Epraham.

¹⁷ Ro pen in rıməuvehe məmwhen a ia piəvni me ia noien me pam, mə ia nɪkaren səvəi wok səvəi Kumwesən, in rukurən nuveheien pris asori anan riti sə trapi ti nərmama me səvənhi, nənə irəha həukurən nətɪgiteien irə traikuas raka noien ərəha me səvənraha.

¹⁸ Ti nəri nə mə in ruvəregi raka nəmisəien ia nəpɪn nəha kɪnameipweipwi in ia noien ərəha ro pen in rukurən nasituien ia səməme kameipweipwi irəha ia noien ərəha ipwet mine.

3

Iesu in rasori məpi raka Moses

¹ Ro pen, piak ikinan me, nərmama me Kumwesən ia neiai rɪnəkwein pəri ia kitaha m kɪmiaha, hətərig ro ia Iesu, aposol mine pris asori anan səvəi nəgkiariien səkitaha sə saməni irapw.

² Kumwesən rıməuvehi utə in mə tro wok i, nənə in ro nəkwai Kumwesən ia narimnari me pam, rəmwhen ia Moses fwe kupwən in rino nəkwai Kumwesən ia wok me pam səvənhi ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən.

³ Mətə Iesu in rasori məpi raka Moses rəmwhen iəmə sə ruvrhəkin nimwə riti in rasori məpi raka nimwə nəha.

⁴ Ouəh nɪpərhiɛniɛn, nɪmwə me pam kuatia kua-tia iərmama ruvrhəkɪn, mətə Iəmə sə rɪməuvrɪhəkɪn narimnari me pam in nəha Kumwesən.

⁵ Moses in iotukwininari riti sə ro nəkwai Kumwesən ia wok me pam səvənhi ia nəkwai nɪmwə səvəi Kumwesən, nənə mukupwən mɪni irapw narimnari me səməme Kumwesən trægkiari mwi irə kurirə ikɪn.

⁶ Kristo, in mwi ro nəkwai Kumwesən ia narimnari me pam. Mətə rɪpkɔ mhə in iotukwininari a riti ia nəkwai nɪmwə səvəi Kumwesən rəmwhɛn ia Moses. In Tɪni Kumwesən sə ramərɪmənɪ ia nɪmwə nəha. Nənə trɪni mɪnuə kɪtaha saməkwtəmɪhɪri noien i samo, noien sə samahətətə əknekɪn ia Kumwesən, mamhəmri pɛn əknekɪn nətərɪgɪɛn səkɪtaha irə, in i rahatən pɛn mə kɪtaha nɪmwə səvənhi.

Tihəpwəh noien kəmkapwəmiaha rɪskai

⁷ Ro pɛn rəmwhɛn ia Nənɪmwɪn Ikinan rani,
“Ipwet, trɪni mɪnuə hiərəgi reri Kumwesən,

⁸ hiəpwəh noien kəmkapwəmiaha rɪskai,
rəmwhɛn ia kaha kupwən me səkɪmiaha hənamo
mamhərui nəkwai Kumwesən,
nəpɪn irəha hameipweipwi in fwe ia kwopun
akwesakwes.

⁹ Kwopun nəha, ia nəpɪn me meste nuk foti, kaha
kupwən me səkɪmiaha hamətɔni narimnari
me səməme iakamo mɪnraha,
mətə irəha hameipweipwi iou, mamhokeikei
mə tuhətɔni mwi nɪskaiɛn səiou.

¹⁰ Ro pɛn niemaha rəpi iou ti nərmama me nəha,

nənə iakini mə, ‘Ia nəpın me pam irəha
kəmhəuvən mamharikou ia rerinraha.
Irəha həpkesi pen mhə suatuk me səiou.’

11 Niemaha rəpi pik iou, iakuvehi kwəsua hi mini
mə,

‘Irəha tuhəpkuvnimwə mhə ia nəpın riti
mhəuvehi napwisien səiou.’”

12 Piak me, tihətui amasan, kamo kimiaha
riti rerin ruvehe mərəha, məpwəh ninien
nipərhiēnien ia nəgkiariēn pərhiēn, miri pen in
mə trəpwəh Kumwesən sə ramiru, mevən isipwın
tukwe.

13 Mətə nəgkiariēn nəha Nənimwın Ikinan
riməni mə “ipwet” ramarə ihi, ramasan mə
kimiaha tihəməkeiki mamhəgkiari m kimiaha
me mamhərpwi əknekin kimiaha me ia nəpın me,
mə noien ərəha trəpwəh neikuəien ia kimiaha riti
mo kənkəpwə riskai.

14 Iakani iamınha irə ti nəri nə mə kitaha
tsaməkeiki mhahətətə əknekin ia Kristo
rəmwhen səno fwe kupwən nəpın səuvehe vi a
mhahətətə irə. Trini minuə səkwətəmhiri noien
nəha səkitaha meste nimiruiēn səkitaha ro
səmpam, rahatən pen mə nipərhiēnien kitaha
nərmama me səvəi Kristo, saməuvehi pəri
narimnari me kitaha min.

15 Nəgkiariēn səvəi Nəkukuə Ikinan rani
iamınhi irə:

“Ipwet, trini minuə hiəregi reri Kumwesən,
hiəpwəh noien kəmkəpwəmiaha riskai,
rəmwhen ia kaha kupwən me səkimiaha hənamo
mamhəru i nəkwai Kumwesən.”

16 Nisimə me nəha həməregi reri Kumwesən

mætə həp wəh noien nəkwān? Irəha pam səməme Moses rīməiri irapw irəha fwe tənə Ijip uə rekəm? Ouəh, irəha nəha.

¹⁷ Nisimə me nəha həno Kumwesən niemaha rəpi nuk foti? Irəha səməme həno noien ərəha, nənə nīpwrānraha rīmwei pen ia kwopun akwesakwes hemhə uə rekəm? Ouəh, irəha nəha.

¹⁸ Nisimə me nəha Kumwesən raməgkiari mīnraha mauvehi kwəsua hi mə irəha tuhəpkuvnimwə mhə ia nəpīn riti mhəuvehi napwīsien səvənhi? In raməgkiari m nərmama səməme hənərui nəkwān.

¹⁹ Ro iamīnhi irə sətōni mə kīnise irəha həpkuvnimwə mhə tī nəri nə mə irəha həpkīni mhə nīpərhiēnien ia Kumwesən.

4

Napwīsien riti nəha ikīn nərmama me səvəi Kumwesən həkurən nuvehiēn ipwet

¹ Mətə kitaha i, Kumwesən ruvəni raka tukutaha mə kitaha səukurən nuvnimwəien mhəuvehi napwīsien səvənhi, nənə nəgkiariēn nəha ramərer maməsevər tukutaha. Ro pen pwəh səhekīr. Rərəha mə tukəkiri kīmiaha riti kətə mə rəpwəh nesteien napwīsien nəha.

² Kitaha səuvəregi raka nəgkiariēn amasan riti rəmwhen nərmama me nəha fwe kupwən həməregi. Mətə nəgkiariēn nəha irəha həməregi rīpkasitu mhə ia nīrəha, tī nəri nə mə irəha həməregi a mətə həp wəh nahatətəien irə.

³ Mətə kitaha səməme səuvəni raka nīpərhiēnien ia nəgkiariēn nəha saməuvnimwə mamhəuvehi

napw̄isien n̄aha Kumwes̄an ram̄ægkiari ir̄a
mam̄ini m̄a,

“Niemaha r̄api p̄ik iou, iakuvehi kw̄asuahi, m̄ini
m̄a,

‘Ir̄aha tuh̄ap̄kuvnimw̄a mh̄a ia n̄ap̄in riti
mh̄auvehi napw̄isien s̄aiou.’ ”

In r̄ini iam̄inhi ir̄a n̄ari aūer a m̄a r̄ino pam wok me
s̄av̄nhi ia n̄ap̄in r̄in̄am̄ri tip̄r̄an̄a ir̄a.

⁴ Kitaha s̄aukur̄an m̄a r̄ino pam raka wok me
n̄aha iam̄in̄ha ir̄a ti n̄ari n̄a m̄a N̄akukūa Ikinan
ram̄ægkiari ia n̄ap̄in s̄a ro sefen ir̄a, mani m̄a, “Ia
n̄ap̄in s̄ero sefen, Kumwes̄an rapw̄is ia wok me
pam s̄av̄nhi.”

⁵ N̄an̄a rani m̄wi ia kwopun i m̄a, “Ir̄aha
tih̄ap̄kuvnimw̄a mh̄a ia n̄ap̄in riti mh̄auvehi
napw̄isien s̄aiou.”

⁶ N̄armama s̄am̄ame ham̄akupw̄an mh̄aregi
n̄ægkiariien amasan, ir̄aha h̄ap̄kuvnimw̄a mh̄a
mh̄ap̄kuvehi mh̄a napw̄isien n̄aha ti n̄ari n̄a m̄a
ir̄aha h̄an̄arui n̄akwai Kumwes̄an. M̄at̄a napw̄isien
n̄aha ram̄amak ihi m̄a n̄armama nepw̄in m̄wi
ir̄aha h̄aukur̄an nuv̄nimw̄aien mh̄auvehi.

⁷ Ro nukur̄anien i m̄a ro iam̄in̄ha ir̄a ti n̄ari n̄a
m̄a nuk r̄ip̄ik rukur̄au n̄an̄a Kumwes̄an r̄am̄ri m̄wi
n̄ap̄in riti m̄wi kani m̄a “Ipwet.” Kig Tev̄it r̄im̄ani
irapw̄ n̄ari n̄aha ia n̄ægkiariien i iakuv̄ni raka,
rani m̄a,

“Ipwet, tr̄ini m̄inūa hīaregi reri Kumwes̄an,
hīapw̄ah noien k̄am̄kapw̄am̄iaha r̄iskai.”

⁸ Fwe kupw̄an, Josua r̄ip̄kuvei pen mh̄a napw̄isien
m̄in̄raha ia t̄an̄a Kenan. Ko ruvei pen m̄in̄raha

Kumwesən ko riṗkini mhə mwi nəṗin əpə riti mwi kurirə.

⁹ Mətə Kumwesən rini nəṗin əpə riti mwi. Ro iam̄inhi irə napw̄isien riti nəha ikin raməmak ihi nərmama me səvəi Kumwesən həukurən nuvn-imwəien mhəuvehi. Napw̄isien nəha rəmwhen ia sapat,

¹⁰ ti nəri nə mə iərmama sə truvnimwə muvehi napw̄isien nəha səvəi Kumwesən, in mwi trapw̄is ia wok səvənhi rəmwhen ia Kumwesən rinapw̄is ia wok səvənhi fwe kupwən.

¹¹ Ro pen pwəh kitaha sousari əknek̄in mə tsəuvnimwə mhəuvehi napw̄isien nəha. Rərəha mə kitaha riti tresi pen noien səvəi nəkur kupwən me səməme hənərui nəkwai Kumwesən mhəmwei.

¹² Iakani iam̄inhi irə ti nəri nə mə Nəgkiariien səvəi Kumwesən ram̄iru mamō n̄ipwran, məhiə məṗi raka nau səvəi naruagənien sə rəhiə ia n̄ikaren pəri mi, mamərai ərori iərmama meste fwe imwə anan ia kwopun n̄im̄iruien m̄ine nən̄imw̄in krauarə ikin, meste kwopun n̄ikəkrin me həriṗin ikin m̄ine nui fwe imwə ia n̄ikəkrin me, maməkiri nətəriḡien me m̄ine noien afafa me ia reri iərmama.

¹³ Nari riti riwən sə Kumwesən rino ko rərkwafə ia nən̄imen, mətə in ramətə pam irəha. Nənə in nəha trəres kitaha mə sənəfarə irə ia n̄im̄iruien səkitaha.

Iesu in pris asori anan riti

¹⁴ Ro pen pwəh səkw̄təm̄hiri əknek̄in nəgkiariien səkitaha sə saməni irapw̄ ti nəri nə mə səuvəuvehi pris asori anan riti səkitaha in rasori. In i Iesu, Tini

4:10: Hip 4:4   **4:12:** 1Pit 1:23, Efes 6:17, Rev 1:16, 19:15, Jon 12:48

4:14: Hip 3:1, 10:23

Kumwesən sə rutə məpi raka nimagouagou mevən fwe ia neiai.

¹⁵ Pris asori anan nəha səkitaha rukurən amasan mə niskaiien səkitaha riwən, nənə ramapi tukutaha, ti nəri nə mə narimnari me pam həneipweipwi raka in. Mətə nari kuation in ripko mhə noien ərəha.

¹⁶ Ro pen pwəh səpwəh nehəkiriən. Pwəh səuvən ipaka ti jea sə Kumwesən raməkure irə mamərimənu, jea sə namasanien raku pen ikin. Ia kwopun nəha in trapi kitaha, muvei pehe namasanien m kitaha nəpin samətui in mə trasitu ia kitaha.

5

¹ Kitaha səukurən mə ia narəien səvəi nəkur Isrel nəpin me pam Kumwesən rarfi iərmama riti ia reri nərmama mauvehi utə in mə truvehe mo in pris asori anan. Pris asori anan nəha tro suatuk səvəi nərmama həuvən ti Kumwesən. In rauvei pen tukwini narimnari me səvənraha m Kumwesən ia təkure nifatə, nənə mavi netə ti nuvehi rakaien noien ərəha me səvənraha.

² Nərmama səməme hamreirei nari mamhəuvən ia mour, pris asori anan nəha rukurən noien riməru ti nirəha ti nəri nə mə in mwi ripkiskai mhə mamə noien ərəha nəpin ripik.

³ Ro iamınhi irə in traməkeikei muvi netə ti nuvehi rakaien noien ərəha me səvənhi, nənə marə mo mwi səvəi nərmama.

⁴ Nənə iərmama riti ko ripkuvehi utə atukw mhə in mə tro wok səvəi pris asori anan, mətə Kumwesən rəkwein in mə tro rəmwhen rinəkwein ia Eron fwe kupwən.

5 Rəmwhen a mwi Kristo rīpkuvehi utə atukw mhə in mə in pris asori anan, mətə Kumwesən rīmərfi, nənə mīni pen tukwe in mə,
 “Ik nərīk.

Təkwətəkwuni iakuvehe tata atukwatukw səim.”

6 Nənə ia kwopun riti mwi ia Nəkukuə Ikinan in rani mə,

“Ik pris riti rəmwhen ia Melkisetek fwe kupwən, tikauvehi wok i ia nəpīn me mīne ia nuk nuk me.”

7 Ia nīmīruien səvənhi ia təkure tīprənə i Iesu raməfwaki m Kumwesən maməres nari, mamasək əpwəmwis nise nənīmēm ramaiu. Kumwesən rauvehi nīskaiien tī nuvehimīruien in mə trəpwəh nemhəien. Nənə in ramsiai Kumwesən mamə nəkwan, ro pen Kumwesən rīregi in.

8 Nīpərhiēnien Iesu in Tīni Kumwesən, mətə rīməregi nəmīsəien. Ro pen nəmīsəien səvənhi ro in rukurən amasan nīpwrai noien nəkwei Kumwesən.

9 Nənə nəpīn ruvehe mīnatukwatukw pam, in ruvehe nukune nīmīruien rerīn kauvehimīru nərmama me pam irə səməme kamho nəkwan.

10 Nənə Kumwesən ruvei pen nahag i mīn mə in pris asori anan rəmwhen ia pris nəha Melkisetek fwe kupwən.

Nəgkiariien kani kaməsəpwiri irəha irə

11 Kīmaha iahaməuvehi nəgkiariien rīpīk mə tahəni mhəgkiari ia nəri nəha, mətə rəknekīn tī nīni amasan pamien tukumiaha, tī nəri nə mə kīmiaha hiarpaha nīregiēn nari riti nənə mhəkurən.

12 Kinahatən raka kímiaha tui ia nægkiariien səvəi Kumwesən. Təkwtəkwuni ratukwatukw a mə kímiaha tihahatən nərmama me irə, mətə kímiaha ko hiəpko mhə. Təkwtəkwuni nəha tukaməkeikei kahatən mwi kímiaha ia nukune nægkiariien səvəi Kumwesən. Kímiaha hiamesis a ko hiəpkani mhə nəveginien skai.

13 Mətə iərmama sə ramesis ihi iaminha irə trəfo mukurən nægkiariien səvəi natukwatukwien? Rəknekin ti nəri nə mə in iəkunouih.

14 Mətə nəveginien sikai sənəi nəkur həuvəmruə raka səməme kamhəkiri noien me ia nəpın me, nətərigien səvənraha ruvəuvehe muvəukurən sə ramasan mine sə rərəha.

6

1 Ro pen ramasan mə tsəpkahatən mhə mwi nukune nahatənien səvəi nahatətəien ia Kristo, mətə pwəh səuvən atukwatukw ti nægkiariien me səməme ho kitaha səuvehe mhəmruə. Kitaha səuvərərig raka ia noien emhə me, mhənahatətə raka ia Kumwesən. Rəmwhen a mə sənəpərhi raka təmwiki nimwə. Nəpın nəha təkwtəkwuni səvəi niriəpesuien nimwə.

2 Kitaha səuvəukurən raka nahatənien me səvəi noien me səpəmsəpə səvəi paptəes, nənə mhəuvəukurən raka noien səvəi nəmri penien rəgi iərmama ia kənkəpwə iərmama məfwaki tukwe. Nənə kitaha səuvəukurən raka mə nərmama tuhətui mwi ia nemhəien, nənə mhəuvəukurən mwi mə Kumwesən trəkiri noien me səvəi nərmama, nənə muvei pen nərpwinien rerin m nərmama səməme kamho noien ərəha. Narimnari

me i, sənəgkiari raka irə. Rıpkamasan mhə mə tsəsmwatuk mwi ia nəgkiariien kuatia me ia nəpın me.

³ Ro iamınhi irə trını minuə Kumwesən rəsəni kitaha, nənə kitaha tsəuvehe kitaha nərmama səməme səuvəmruə raka.

⁴ Hiəukurən mə nərmama nəpwın nəha irəha həuvəuvehe raka ia nukuraanien, mhənənimwi əghan raka namasanien sə Kumwesən rauvei pehe auər a raku pen ia neiai, həuvəuvehi pəri raka Nənımwin İkinan kitaha mınraha,

⁵ mhənənimwi əghan raka nəgkiariien səvəi Kumwesən mə ramasan, mhəuvəregi raka nıskaiien səvəi nıtətə sə trıpkə mhə tui ruvehe,

⁶ mətə təkwtəkwwuni hənəpwəh nahatətəien səvənraha mhəuvərərıg. Irəha tuhəfo mhərərıg mwi ia noien ərəha səvənraha mhəuvehe mwi tı Kumwesən? Suatuk riti mwi riwən. Rəmwhen a mə irəha hənərui tərini pen mwi Tini Kumwesən ia nei kamarkuauı, mhəuvehi utə mwi in, mho aurıs in ia nəmri nərmama.

⁷ Tıprənə sə rauvehi amasan nui səvəi nesən sə rətəgətəg irapw irə nəpın rıpık, mukuə narımnari me sə trasıtu ia nərmama səməme haməmhu irə, Kumwesən trəkwein amasan irə.

⁸ Mətə mə tıprənə nəha rukuə nurhi ərəha me sə ro rırevın, rıpkamasan mhə mwi tı nari riti, rınamevən a tukəkwein ərəha irə. Ia nəpın sam-pam səvənhi napw trahi əmwesi pam narımnari səməme kamharə irə.

⁹ Nərmama keikei me, kımaha iahaməgkiari iamınhi irə, mətə iahəukurən amasan ia kımiaha mə noien səkımiaha ramasan mwi məpi raka

tiþrənə ərəha nəha. Kimiaha hiamo narimnari me səməme kamhahatən pen mə Kumwesən ruvəuvehimiru pərhiən kimiaha.

¹⁰ Kumwesən ko riþkenouenou mhə narimnari me səməme hiəno ti nəri nə mə noien səvənhi ratukwatukw a ia nəþin me pam. Nənə in ko riþko mhə nəri auər a ia noien amasan səvəi nokeikeien sə hiəno min, nənə mamho ihi, nəþin hiənasitu ia nərmama me səvənhi.

¹¹ Nənə kimaha iahokeikei mə kimiaha kua-tia kua-tia rerimiaha traġien ti noien iaminha irə mamhəuvən meste tihəuvehi nəfe hiaməmri pen əknekən nətəriġien səkimiaha irə.

¹² Kimaha iahəpwəh nokeikeien mə tiharpaha, mətə iahokeikei mə tihəmwhen ia nərmama səməme hamahatətə, nənə nətəriġien səvənraha rəpwəmwis, nənə həukurən nuvehien narimnari me səməme Kumwesən rino promes mə truvei pen minraha.

Promes səvəi Kumwesən traməkeikei muvehe mukuə

¹³ Nəþin Kumwesən rino promes m Epraham fwe kupwən, nahag riti mwi riwən mə in truvehi mo nəġkariien səvənhi riþam, ti nəri nə mə nəġhi Kumwesən rasori məpi raka nahag me pam. Ro pen Kumwesən ruvehi atukw a kwəsuaħi ia nəġhin,

¹⁴ mani mə, “Iakani niþərhiēnien mə iou takəkwein amasan ia niram, mo nərmama ia kwənəkwws səim tuhəpik.”

¹⁵ Ti nəri nə mə nətəriġien səvəi Epraham rəpwəmwis, in reitenhi meste ruvehi narimnari

me naha Kumwesən rino promes mə truvei pen min.

¹⁶ Nəpın iərmama ruvehi kwəsuahi ia nəghi iəmə asori riti səvənhi, nənə kwəsuahi nəha səvənhi rərihi nəgkiariien səvənhi rıpam. Nənə nərmama tuhaməkeikei mhəni nıpərhiien ia nəgkiariien səvənhi, ko həpkəvisə mhə mwi tukwe.

¹⁷ Kumwesən rıməuvehi kwəsuahi ia nəghın iamınhi irə, ti nəri nə mə in rokeikei mə tro nərmama me i səməme tuhəuvehi nəfe in rino promes həukurən amasan mə nətərigien səvənhi ko kıpkuvsini mhə nəpın riti.

¹⁸ Nəgkiariien mi nəha promes mine kwəsuahi ko kıpkuvsini mhə ia nəpın riti. Ia nəgkiariien mi nəha Kumwesən ko rıpkəikuə mhə. Kitaha nərmama me i sənap raka mhəuvən mamhərkwafə ipaka ti Kumwesən, nəgkiariien mi nəha krouasitu asori ia kitaha, rauo mə kitaha tsəkwətəmhiri əknekın noien i samo, noien sə sameitenhi nəri amasan i Kumwesən rınəmri kupwən ia kitaha.

¹⁹ Nəri amasan nəha sameitenhi raməkwətəmhiri nımıruien səkitaha rəmwhen ia aean sə ravi tərini nitətə. Kitaha sameitenhi nəri amasan nəha rəmwhen mə kitaha səuvəuvnimwə raka ia kwopun ikinan anan sə tınari ramo tukuahag fwe ia neiai ia nimwə səvəi Kumwesən.

²⁰ Iesu ruvəuvnimwə raka ia kwopun nəha. In ruvnimwə tukwini səkitaha mə trəsevər ia suatuk səkitaha. In ruvəuvehe raka mınno pris asori anan irə rəmwhen ia Melkisetek fwe kupwən, nənə in trauvehi ia nəpın me ia nuk nuk me.

7

Pris asori anan naha Melkisetek

¹ Fwe kupwən, iəmə i Melkisetek, in kig səvəi Salem, nənə in pris səvəi Kumwesən i in rasori pik anan. Nəpin Epraham rımavən ia naruagənien irəha kig me, nənə in ruvehi irapw irəha, nənə in rirərig mīnauvehe, Melkisetek ramevən mətoni ia suatuk, nənə rəfwaki mərəs Kumwesən mə trəkwein amasan ia Epraham.

² Nənə Epraham roueite nautə me pam ia kusen ten nənə muvei pen kusen kuatia m Melkisetek. Nahag i Melkisetek nīpwran i mə Kig səvəi Natuk-watukwien. Nənə nəghin riti mwi kaməkwein in irə mə kig səvəi Salem. Nīpwran mə Kig səvəi Nəmərīnuien.

³ Nəkukuə Ikinan rīpkəgkiari mhə ia tata səvənhi mīne mama səvənhi mīne kwənəkwas me səvənhi, nənə mīpkini mhə nəpin rīnətui irə mīne nəpin rīmamhə irə. Rəmwhen mə in rīpkemhə mhə, in ramo ihi wok səvəi pris. Ro iamīnhi irə ikətoni mə in rəmwhen ia Tini Kumwesən, in pris rerin riti.

⁴ Rerīmīaha trīrhi ro Melkisetek mə in nəfe iəmə asori. Epraham kaha kupwən səkitaha rīnoeite nautə me səvəi kig me səməme rīməuvehi irapw irəha ia naruagənien, muai ia kusen ten muvei pen kusen kuatia m Melkisetek.

⁵ Kitaha səukurən mə ia nuk me pam nəkur Isrel tuhaməkeikei mhəuai nautə me səvənraha ia kusen ten mhəuvei pen kusen kuatia m kwənəkwas me səvəi Livae səməme irəha pris me rəmwhen ia Loa səvəi Kumwesən rani. Nəri auər a mə pris me naha irəha kwənəkwas me

səvəi Epraham, mətə piəvnraha me tuhaməkeikei mhəuvei pen nautə me nəha mīnraha.

⁶ Melkisetek, rīpko mhə in kwənəkwus riti səvəi Livae, mətə Epraham rīməuai nautə me nəha ia kusen ten muvei pen kuatia min. Nənə Melkisetek rəfwaki m Kumwesən mə trəkwein amasan ia Epraham i Kumwesən rīno promes me min.

⁷ Nənə nərmama pam həukurən. Iərmama sə rauvehi nahag asori trəfwaki mə Kumwesən trəkwein amasan ia iərmama sə in inhəripw irə.

⁸ Nənə pris me i ipwet mīne səməme kauai nautə me kusen ten kauvei pen kuatia mīnraha, irəha nərmama me a səməme tuhəpkemhə. Mətə Melkisetek i kuai nautə me kusen ten kuvei pen kuatia min, Nəkukuə Ikinan rani mə in ramīru.

⁹ Rosi kitaha səukurən nīniien mə Livae, iəmə i nəkur Isrel ipwet mīne kamhəuai nautə me səvənraha kusen ten mamhəuvei pen kusen kuatia m kwənəkwus me səvənhi, rəmwhen mə Livae atukwatukw nəha fwe kupwən rīməuai nautə nəha səvəi Epraham kusen ten muvei pen m Melkisetek.

¹⁰ Iakani iamīnha irə ti nəri nə mə nīpərhienien Livae rīnəpwəh ihi nətuiien ia nəpīn nəha Melkisetek rīnətoni Epraham ia suatuk, mətə in rīnəmak raka ia nite^a kaha nəha səvənhi Epraham.

Iesu Kristo in rəmwhen ia Melkisetek

¹¹ Wok səvəi pris me nəha kamhəuku pen ia kwənəkwus səvəi Livae in nukune Loa sə Kumwesən rīməuvei pen m nəkur Isrel. Mətə wok səvəi pris me nəha rəpwəh nəmwhenien, ko irəha həpkəmri atukwatukw pam mhə nari. Ro pen pris

^a **7:10:** Uə “in fwe ia nīpwrai kaha səvənhi”

əpə riti traməkeikei muvehe, mɪpkəmwhen mhə ia Eron, mətə in rəmwhen ia Melkisetek.

12 Nənə hiəukurən nəpɪn kuvsini noien səvəi nɪrfiien pris, nənə tukaməkeikei kuvsini mwi Loa.

13 Traməkeikei mo iamɪnhi irə ti nəri nə mə kɪtaha saməgkiari ia Iərimənu səkɪtaha sə rɪməuku pen ia kwənəkwus əpə riti. Iərmama riti riwən ia kwənəkwus nəha rɪno raka wok səvəi pris ia nɪfatə.

14 Nərmama həuvəukurən raka mə in rɪməuku pen ia kwənəkwus səvəi Juta. Nəpɪn Loa səvəi Moses raməgkiari ia wok səvəi pris me, rɪpkəgkiari anan mhə ia kwənəkwus nəha.

15 Ruvehe mo mwi nukurənien irə mə kuvsini noien səvəi nɪrfiien pris ti nəri nə mə pris riti mwi ruvəuvehe raka in rəmwhen ia Melkisetek.

16 In rɪməuvehe pris mɪpkəsi pen mhə loa nəha sə rani kwənəkwus səvəi pris me, mətə resi pen nɪskaiien səvəi nɪmɪruien i ko rɪpkiwən mhə ia nəpɪn riti.

17 Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə Nəkukuə Ikinan raməgkiari irə, mamɪni mə,

“Ik pris riti rəmwhen ia Melkisetek fwe kupwən, nənə tiko wok səvəi pris ia nəpɪn me ia nuk nuk me.”

18 Nəgkiariien nəha rɪnəmri karen loa kupwən, ti nəri nə mə nɪskaiien səvənhi riwən, in rɪpkasitu mhə, ko rɪpko mhə nari riti.

19 Ro iamɪnhi irə ti nəri nə mə Loa səvəi Moses rɪreirei nəmri atukwatukwien nari riti. Nənə təkwtəkwni nəha, noien əpə riti sə in ramasan məpi raka ruvəuvehi təmwhəkɪn mə kɪtaha tsəmri

pen əknekɪn nətəriɡien səkitaha irə. Noien nəha in suatuk səkitaha ti nevəniēn ipaka ti Kumwesən.

²⁰ Nari riti mwi Kumwesən rīməuvehi kwəsua hi muvehi utə noien nəha. Nəpɪn nərmama me nəha fwe kupwən həuvehe mho irəha pris me, nuvehi-ien kwəsua hi riwən.

²¹ Mətə nəpɪn Iesu rīməuvehe mo in pris, Kumwesən rīməuvehi kwəsua hi mɪni mə: “Iərɪmən u rīməuvehi kwəsua hi riti, nənə ko rɪpkərari mhə mwi ia nətəriɡien səvənhi.

Ik tiko wok səvəi pris ia nəpɪn me ia nuk nuk me.”

²² Kumwesən rīməuvehi kwəsua hi iamɪnhi irə, mo Iesu ruvehe iərmama sə rəmri nəɡkiariēn i kɪnərihi tərini əknekɪn irə ramasan məpi raka.

²³ Nari riti mwi, pris kupwən me həpɪk, ti nəri nə mə kuatia tro wok mamevən memhə nənə riti ruvehi təmwhəkɪn. Irəha həpkuvehi mhə wok rəpwəmwi s.

²⁴ Mətə Iesu, in truvehi wok səvəi pris ia nuk nuk me mɪpkə mhə sampam, ti nəri nə mə in ramarə rerɪn.

²⁵ Ro iamɪnhi irə in rukurən nuvehimɪruēn nərmama me səməme kamhəuvən ti Kumwesən ia suatuk sə in rɪno. In rukurən nuvehimɪruēn irəha ia nuk nuk me mɪpkə mhə sampam ti nəri nə mə in ramarə rerɪn, maməɡkiari tukwini səvənraha m Kumwesən.

²⁶ Pris asori anan riti sə ro iamɪnhi in rəmwhen ti nasituiēn ia kitaha ti nəri nə mə in iəmə ikinan, in rɪpkə mhə noien ərəha uə noien əmkemik. In ropə ia nərmama səməme kamho noien ərəha, nənə

kiməuvehi utə in, in rasori məpi raka irəha fwe ia neiai.

²⁷ In ropə ia pris asori anan me nəha. Nəpin me pam irəha tuhaməkeikei mhəkupwən mhəvi netə ti naikuas rakaien ia noien ərəha me səvənraha kurirə həpko səvəi nərmama ti naikuas rakaien noien ərəha me səvənraha. Mətə Iesu rıməvi netə m kuation a rınəmwhen ko rıpkə mhə mwı ia nəpin riti mwı. In rino noien nəha nəpin rınəsəni nımıruıen səvənhi memhə.

²⁸ Loa rauvehi utə pris asori anan me səməme həpkıskai mhə. Mətə kwəsuaıi səvəi Kumwesən, sə rukurirə ia Loa, in ruvehi utə Tıni sə ramasan məmwhen ti noien wok nəha ia nuk nuk me mıpkə mhə sampam.

8

Iesu in pris asori anan səkitaha

¹ Kimaha iahaməgkiari ia nəri i, mətə nukunen ro iamınhi irə. Səkitaha riti pris asori anan rəmwhen a ia sə i iahaməni. In fwe ia neiai. Jea nəha Kumwesən asori raməkure irə mamərimənu, pris asori anan nəha səkitaha rınəkure ia nıkare jea nəha mwatuk.

² In ramo wok ia nəkwai kwopun ikinan, in i nımwə tapolen pərhiən sə Kumwesən rıməvi fwe ia neiai. Rıpkə mhə iərmama rıməvi nımwə tapolen nəha.

³ Pris asori anan me pam səməme Loa rıməuvehi utə irəha wok səvənraha fwe ikin. Irəha haməuvei pen narımınari me m Kumwesən, mamhəvi netə ia nıfatə səvənhi. Ia suatuk kuation a, pris asori anan

səkitaha, in mwi traməkeikei muvei pen nari riti m Kumwesən.

⁴ Trini minuə in ramarə ihi ia tiprənə i, ko ripkuvehe mhə mo in pris riti, ti nəri nə mə pris me hənərə raka mə tuhəuvei pen narimnari m Kumwesən rəmwhen Loa rani.

⁵ Pris me nəha, irəha kamho wok səvənraha ia nəkwai nimwə sə rauvni a narimnari me səməme kamharə ia neiai. Ro pen nəpin Kumwesən rīməni pen ti Moses fwe kupwən mə trivi nimwə tapolen, mini mə,

“Tikaməkeikei mətui amasan mə tiko narimnari me i səvəi nimwə tapolen
resi pen atukwatukw nəfe iakinahatən raka ik irə fwe ia təkuər.”

⁶ Mətə təkwətəkwuni Kristo rīməuvehi wok səvəi pris sə ramasan məpi raka wok səvəi pris kupwən me. Rəmwhen a mwi nəgkiariien sə in rīnərihi tərini əknekīn ramasan məpi raka nəgkiariien kupwən, ti nəri nə mə ramərer utə ia promes me səməme hamasan mhəpi raka.

⁷ Nəgkiariien sə kīməkupwən kərihi tərini əknekīn ripkatukwatukw pam mhə. Ko ratukwatukw pam tukərihi tərini əknekīn nəgkiariien vi riti ti nəfe?

⁸ Mətə Kumwesən rīnətoni mə irəha həpkatukwatukw mhə nəpin rani mə,
“Nəpin nəha ikīn rauvehe

sə takərihi tərini əknekīn nəgkiariien vi riti
nəkur Isrel mine nəkur Juta tuharə irə.

⁹ Nəgkiariien nəha ripkəmhwen mhə ia
nəgkiariien nəha iakinərihi tərini əknekīn

mə kaha me səvənraha tuharə irə,
ia nəp̄in nəha iakiməuvehi rəginraha
miri irapw irəha fwe tənə Ijip.

Irəha həpkəkwtəmhiri mhə nəgkiariien səiou,
nənə ro pen iakenouenou irəha. Iou Iərimənu
iakani iam̄inha irə.

10 Nənə iou Iərimənu iakani mə nəgkiariien səiou
takərihi tərini əknek̄in ia nəp̄in sə truvehe
nəkur Isrel tuharə irə ro iam̄inhi irə:
Takəmri pen loa me səiou ia nətərigien
səvənraha,

nənə mirai pen ia rer̄inraha.

Iou takuvehe mo iou Kumwesən səvənraha,
nənə irəha tuhəuvehe mho irəha nərmama me
səiou.

11 Ko irəha riti r̄ipkevən mhə mahatən nəkur
imwəni me uə piəvni mə, 'Ik tikaməkeikei
mukurən Iərimənu i.'

Ko r̄ipkhatən mhə irəha iam̄inhi ti nəri nə mə
irəha pam tuhəukurən iou,
iərmama sə in inhər̄ipw anan ia nirəha,
mevən meste iərmama sə in rasori ia nirəha.

12 Iou takapi irəha ti noien me səvənraha səməme
həpkatukwatukw mhə,
nənə rer̄ik tr̄ipkr̄hi mhə mwi noien ərəha me
səvənraha ia nəp̄in riti."

13 Nəp̄in Kumwesən raməgkiari ia nəgkiariien
nəha in trər̄ihi tərini əknek̄in mə in nəgkiariien
vi, n̄ipwran i mə nəgkiariien r̄iməkupwən mər̄ihi
tərini əknek̄in r̄inakuas. Nənə nəri sə r̄inakuas,
r̄inəpwəh nəmwhenien, nənə tr̄ipko mhə tui riwən.

9

Nimwə tapolen kaməfwaki irə ia tīprənə i

¹ Nəgkariien nəha Kumwesən rīməkupwən mərihi tərini əknekīn fwe kupwən səvənhi me fwe ikin loa kamhahatən mə tukəfwaki irə, nənə səvənhi riti nimwə tapolen kaməfwaki irə ia tīprənə i.

² Nimwə tapolen nəha kiməvi kərpifi nəkwān kəru. Nəkwān sə kukupwən kuvnimwə ikin kani mə Kwopun Ikinan. Ia kwopun nəha nəri kamhiai pen napw irə raməhiapw mine tepol kaməmri utə bred ikinan irə.

³ Nəkwān sə ro kəru irə, kiməvi tukuahag tīnari irə, kani mə Kwopun ikinan anan.

⁴ Kwopun nəha, nifatə riti fwe ikin kīno ia kol, kauvani nimwəkmwəki nari nīpekīn rapein amasan ia təkuren. Pokis riti fwe ikin kiməvegi nīkarkaren me ia kol. Ia nəkwai pokis nəha tīkinari riti kīno ia kol nəveginien nəha kani mə mana rukuər irə. Rigi nei nəha rīno tihin mahatən pen Eron mə in pris, in mwi ia nəkwai pokis nəha. Kəruətərei mi kəru nəha kimərai pen loa me ten ia nīrau irau mwi fwe ikin.

⁵ Ia təkure pokis nəha nənimwi Jerupim kəru nəha ikin səməmi krouahatən pen mə Kumwesən raməmak fwe ikin. Təraginrau krouvi atukw i rəuiui kwopun nəha Kumwesən rauvehi raka noien ərəha me səvəi nərmama ikin. Mətə təkwtəkwuni nəha nəpīn riwən tī nīnīien narimnari me i mərai kwərhakwərha.

9:1: Eks 26:1-30   **9:2:** Eks 25:23-40   **9:3:** Eks 26:31-33   **9:4:** Eks 16:33, Eks 25:10-16, Eks 30:1-6, Nam 17:8-11, Dut 10:3-5   **9:5:** Eks 25:18-22

⁶ Nəp̄in hənəmri amasan pam narimnari me nəha, ia nəp̄in me pam pris me kamhəuvnimwə mamhəier ia kwopun ikinan, mamho wok səvənraha.

⁷ Mətə kwopun ikinan anan, pris asori anan in əpa rəuvnimwə ikin. Mətə ko r̄ipkevən mhə ia nəp̄in me. In rəuvnimwə ia kwopun nəha nəp̄in kuatia ia nuk me. Nənə nəp̄in in rəuvnimwə traməkeikei muvehi netə, mevən muvei pen m Kumwesən ti noien ərəha səvənhi mine noien ərəha səvəi nərmama həno mhəirei.

⁸ Ia narimnari me nəha, Nən̄imw̄in Ikinan ramahatən mə suatuk ti nuvnimwəien ia kwopun ikinan anan r̄ipkəsevər mhə ihi nəp̄in nimwə tapolen rinamərer ihi fwe kupwən.

⁹ In rəmwhen ia nən̄imwi nari riti sə ramahatən pen nəp̄in i samarə irə təkwtəkwuni. N̄ipwran mə narimnari me səməme pris me kamhəuvei pen m Kumwesən mine nərim̄iru me səməme kamhousi əpune irəha kavi n̄itenraha ti noien ərəha həirei nəmri atukwatukwien nətərigien səvəi nərmama səməme kamhəuvehe ti nəfwakiien.

¹⁰ Ro iam̄inhi irə ti nəri nə mə noien səvəi narimnari me nəha raməgkiari a ia nəveginien mine nən̄imwien mine naikuasien me səpəmsəpə. Narimnari me nəha səvəi n̄ipwrai iərmama a. K̄inəmri narimnari me nəha mə tuharə mheste Kumwesən tro narimnari me pam həuvehe mhərməvi mwi.

Nite Iesu Kristo

11 Mætə təkwtəkwni nəha Kristo ruvəuvehe raka. In pris asori anan sə rıməpeki narimnari amasan me muvehe. In rıməuvnimwə ia nimwə tapolen sə ramasan anan mwi məpi raka sə kupwən. Nimwə tapolen nəha ripko mhə nari riti sə nərmama həno ia rəginraha, nənə ripko mhə nari riti səvəi tıprənə i sə Kumwesən rino.

12 Nəpın Kristo rıməuvnimwə ia kwopun ikinan anan, in rino m kuation a nəmwhen ko ripkuvnimwə mhə mwi, ti nəri nə mə in ripkuvehi mhə nite nəni mine nite kwəti kau muvnimwə, mətə in rıməuvehi atukw a niten muvnimwə, mo suatuk ti nifi rakaien kitaha ia noien ərəha me səkitaha, nənə suatuk nəha trarə rerin.

13 Kimiaha hiəukurən. Nite nəni mine nite kau mine nimwrakw ia kwəti kau kiməuyani əmwesi ia nifatə, trinı minuə pris riti ruvi rərəgi pen ia iərmama sə rıməuvehe məmkemik ia nəmri Kumwesən, nənə ia noien nəha in ruvehe məmher mwi.

14 Mə ro nıpərhiendien i rəfo ia nite Kristo? In rukurən noien məpi raka. Ia nıskaiien səvəi Nənimwın sə ramarə rerin, Kristo rıməuvei pen atukw a in m Kumwesən rəmwhen ia nərimıru nərəhaien riwən irə kousi əpune kuvei pen m Kumwesən. Nite Kristo traikuas ia rerimıaha ti noien emhə me mə kimiaha hiəukurən no tukwiniien nari m Kumwesən sə ramıru.

15 Ro pen Kristo in iəmə sə ravi simwın nərmama mine Kumwesən ia nəgkiariien vi sə kınərihi tərini əknekın. In ravi simwın irəha iamınha irə mə səməme Kumwesən raməkwein ia nırəha həukurən nuvehiien narimnari me nəha

---

9:11: Hip 3:1, 10:1   **9:13:** Lev 16:3,14-16, Hip 10:4, Nam 19:9,17-19   **9:14:** 1Pit 1:18-19, 1Jon 1:7, Hip 6:1   **9:15:** 1Tim 2:5, Hip 8:6

tuhəpkiwən mhə səməme Kumwesən ruvəni raka mə truvei pen m nərmama me səvənhi. Tì nəri nə mə Kristo rımamhə, ro pen nemhəien səvənhi rineivinari ia nirəha, tukəpwəh nərpwīnien noien ərəha me səməme həno nəpīn nəgkiariien kıməkupwən kərihi tərini əknekīn fwe kupwən rauui ihi irəha.

¹⁶ Kımiaha hiəukurən. Trīni mīnuə iərmama riti rərihi tərini əknekīn nəgkiariien riti mə tukəfuai nautə me səvənhi nəpīn tremhə irə, iərmama nəha traməkeikei mukupwən memhə kurirə irə ko nəgkiariien sə rīnərihi tərini əknekīn.

¹⁷ Ro iamīnhi irə tì nəri nə mə nəgkiariien sə ro iamīnhi ro nəri auər a irə nəpīn iərmama nəha ramīru ihi.

¹⁸ Rəmwhen a mwi nəgkiariien sə Kumwesən rıməkupwən mərihi tərini əknekīn ruvehe mo nəgkiariien riti tukaməkeikei ko, mətə mə netə rīpkaiu mhə nəgkiariien nəha ro nəri auər a irə.

¹⁹ Iakani iamīnhi irə tì nəri nə mə nəpīn Moses rini irapw pam raka nəgkiariien me səvəi Loa m nərmama, nənə kurirə irə in ruvehi nīmwheri sipsip sə kīno rərueərəv mīne rīgi nei nəha hisop, meitesi pen ia nite kwəti kau mīne nite nāni sə rīnərapi ia nui, nənə mivi rərəgi pen netə ia nəkukuə səvəi Loa mīne ia nərmama me pam,

²⁰ nənə mīni pen tì nirəha mə, “In i netə trərihi tərini əknekīn nəgkiariien i Kumwesən rīmāni pehe tukumiaha i mə tiho.”

²¹ Ia noien a mwi nəha Moses ruvi rərəgi pen netə ia nīmwə tapolen mīne narimnari me pam

ikin səvəi nəfwakiien.

²² Nipərhiendien i, ia noien səvəi Loa nəha, ipaka nari m nari me pam netə rəpərhi irəha həuvehe mhəmher. Nənə trini minuə netə rəpwəh naiuien, Kumwesən ko ripkenouenou mhə noien ərəha me.

²³ Ro pen netə raiu ti nəpərhiien narimnari me nəha həuvehe mhəmher. Mətə nimwə tapolen nəha mine narimnari me səvənhi irəha həuvnhi a narimnari me fwe ia neiai. Mətə narimnari me səvəi nəfwakiien fwe ia neiai, nite nərimitru riti ripkəmwhen mhə ti nəpərhiien irəha həuvehe mhəmher. Tukaməkeikei kuvehi netə riti sə ramasan məpi raka.

²⁴ Kristo ripkuvnimwə mhə ia nimwə tapolen ia tiprənə i sə nərmmama həno ia rəginraha mhəuvnhi a nimwə tapolen pərhiien irə, mətə Kristo ruvniwə atukwatukw ia neiai, nənə təkwtəkwuni nəha in ramərer ia nəmri Kumwesən maməgkiari tukwini səkitaha.

²⁵ Pris asori anan səvəi nəkur Isrel rauvniwə ia kwopun ikinan anan ia nuk me pam mauvehi nite nərimitru me, mətə Iesu ripko mhə iaminha irə. In ruvniwə m kuation a muvei pen nimitruien səvənhi m Kumwesən.

²⁶ Ko rauvniwə nəpən me nipwran mə in trauvehi nəmisəien ia nei kamarkuau i nəpən me fwe kinəmri vi a tiprənə muvehe meste pehe təkwtəkwuni. Mətə təkwtəkwuni nəha, tripkə mhə tui tiprənə i ro sampam, in rier pehe m kuation a muvei pen nimitruien səvənhi ti nuvehi rakaien noien ərəha, nənə ko ripkuvei pen mhə mwi ia nəpən riti.

²⁷ Kumwesən rīnəmri raka mə nərmama me pam tuhaməkeikei mhemhə m kuatia a, nənə kurirə irə in trəkiri irəha ti noien me səvənraha.

²⁸ Ia noien a mwi nəha, Kristo rīməuvei pen nīmīruien səvənhi m kuatia a ti nuvehi rakaien noien ərəha səvəi nərmama həpik. Nənə in trier pehe mwi ia nuveheien sə ro kəru irə, rīpko mhə ti nuvehi rakaien noien ərəha, mətə in truvehe mwi ti nuvehi mīruien nərmama səməme hameitenhi in.

10

¹ Narimnari me səvəi Loa həmwəhen a ia nənīmwi nari m nari amasan me səməme trīpko mhə tui həuvehe, rīpko mhə nīpwrai narimnari me. Ia nuk me pam pris me nəha səvəi nəkur Isrel kamho a nari kuatia, mamhəvi netə ti noien ərəha. Mətə nite nərīmīru me nəha rīreirei noien nərmama səməme kamhəuvehe ti Kumwesən hatukwatukw ia nənimen.

² Ko ro nərmama me i səməme kamhəfwaki həuvehe mhatukwatukw pərhien, tukaikuas irəha m kuatia a ia netə nəha, nənə kurirə irə irəha tuhəpkregi mhə mwi mə noien ərəha raməmak ia nīrəha, nənə tukousi əpune mwi nərīmīru me kuvi nitenraha ti nəfe. Kukurən nəpwəhien noien nəha.

³ Ro iamīnhi irə, ia nuk me pam, irəha kamhəvi auər a netə, mətə ko həpkenouenou mhə noien ərəha me səvənraha,

⁴ ti nəri nə mə nite nəni mīne kau ko rīpkuvehi raka anan mhə noien ərəha.

⁵ Ro pen, nəpīn Kristo rīnəuvehe ia tīprənə i, rīni pen ti Kumwesən mə,

“Ik ikəpwəh nokeikeiien noien nəha kamousi
əpune nərimiru me kauvei pehe mik,
uə noien nəha kauvei pehe narimnari nepwɪn
mwi mik,

mətə ikinəpnəpenə ia nɪpwɾak.

⁶ Nərimiru me nəha kauvani əmwesi
nɪpwɾanraha pam ia təkure nɪfatə

mɪne nərimiru me nəha kavi nɪtenraha tɪ noien
ərəha,
ik rərɪm rɪpkagien mhə tɪ nɪərəha.

⁷ Nənə iakini mə, ‘Kumwesən, ətə ro, iou iakauvehe
mə tako nəkwam
rəmwhen atukwatukw ia nəgkiariien kimərai
pen ia nəkukuə səvəi Loa səim sə raməgkiari
ia nɪrak.’ ”

⁸ Ia nəgkiariien nəha irənhə, Kristo rɪməkupwən
mɪni mə, “Ik ikəpwəh nokeikeiien noien nəha
kamousi əpune nərimiru me kauvei pehe mik,
uə noien nəha kauvei pehe narimnari nepwɪn
mwi mik. Nərimiru me nəha kauvani əmwesi
nɪpwɾanraha pam ia təkure nɪfatə, mɪne nərimiru
me nəha kavi nɪtenraha tɪ noien əərəha, ik rərɪm
rɪpkagien mhə tɪ nɪərəha.” (In rɪni nəgkiariien nəha
nəri auər a mə nuvei penien narimnari me nəha m
Kumwesən ramesi pen nəfe Loa rani.)

⁹ Mətə Kristo rani mwi mə, “Kumwesən, ətə ro,
iou iakauvehe mə tako nəkwam.” Ia nəgkiariien
nəha səvənhi ramousi raka nəkwai Kumwesən sə
kupwən, mə in trəmri nəkwai Kumwesən sə kurirə.

¹⁰ Nənə nəkwai Kumwesən sə nəha sə kurirə
rɪnaikuas raka noien əərəha me səkɪtaha nəpɪn Iesu

Kristo rīməuvei pen nīpwran m Kumwesən m kuatia a, nənə ko rīpkuvei pen mhə mwi nəpīn riti mwi.

¹¹ Nəpīn me pam pris me kāmhərer mamho wok səvənraha, mamho a nəri kuatia ia nəpīn me, mamhəvi nite nərīmīru me, netə sə rīreirei naikuas rakaien noien ərəha me ia nəpīn riti.

¹² Mətə Kristo rīnəsēni nīmīruien səvənhi memhə m kuatia a ti naikuas rakaien noien ərəha me səvəi nərmama ia nuk nuk me mīpko mhə sampam, nənə kurirə irə in revən məkure ia nīkare Kumwesən mwatuk.

¹³ Ia kwopun nəha in treitenhi meste Kumwesən tro nərmama sāməme haməm wəki in həuvehe in trərpwi utə tīpage nīsun mi ia nīrəha.

¹⁴ Iakani iamīnhi irə mīne ti nəri nə mə Kristo nīten rīnaiu m kuatia a mo nərmama me səvənhi hatukwatukw ia nənimen ia nuk nuk me. Nərmama me nəha irəha nəha rīno irəha ho ikinan.

¹⁵ Nənə Nənīmwin Ikinan mwi rani pehe tuku-taha mə nəri nəha ro nīpərhienien. Rani mə,

¹⁶ “Iərimənu rani mə, ‘Nəgkiariien səiou takərihi tərini əknekīn
ia nəpīn sə truvehe nəkur Isrel tuharə irə ro iamīnhi irə:

Takəmri pen loa me səiou ia nətəriгийн səvənraha, nənə mīrai pen ia rerīnraha.’ ”

¹⁷ Nənə in rani mwi mə,

“Iou rerīk trīpkrhi mhə mwi ia nəpīn riti
noien ərəha me mīne noien ourour me səvənraha.”

18 Mə Kumwesən rinenouenou raka nərəhaien me nəha, nənə tukvi mwi netə ti noien ərəha ti nəfe. Tukəpwəh a noien nəha.

19 Piak me, təkwətəkwuni nəha ia nite Iesu kitaha səukurən nuvniwəien ia kwopun ikinan anan mhəpwəh nehekərien,

20 mhesi pen suatuk vi sə ramıru Iesu rinəsevər irə tukutaha ia nıpwran mə tsəukurau ia tınari nəha raməgher tukuahag kwopun ikinan anan.

21 Kitaha səuvəuvehi pris riti səkitaha in rasori mamərimənu ia nimwə səvəi Kumwesən.

22 Narimnari me nəha ho nıpərhienien. Ro pen pwəh səuvən ipaka ti Kumwesən mhəpwəh nərkwafəien neikuəien ia rerıtaha, mhahatətə əknekın irə, nənə rerıtaha sə fwe kupwən ramrhi noien ərəha me səkitaha ruvehe məmher ia nite Kristo, nənə nıpwrataha mwi rəmher, ti nəri nə mə sənaru raka ia nui əmher.

23 Pwəh səkwətəmhiri əknekın nini irapwien nəri amasan sə sameitenhi, mhəpwəh nikiukiuien, ti nəri nə mə Kumwesən sə rıməni mə truvei pehe nəri amasan nəha m kitaha ramo nəgkiariien səvənhi ia nəpın me.

24 Pwəh sətərig mə tsəfo mhasitu ia kitaha me mho nokeikeiien mine noien amasan me.

25 Rıpkamasan mhə mə tsəpwəh noien səvəi nousəsimwınien kitaha me rəmwhen ia nərmama nepwın kamho, mətə pwəh sərpwi əknekın kitaha me, mamho ia nəpın me ti nəri nə mə kitaha səukurən mə nuveheien səvəi Iesu ruvəuvehe ipaka.

26 Iakani iam̄inha irə ti nəri nə mə kitaha səuvəukurən raka n̄ipərhiēnien. Tr̄ini minuə samo nəri auər a irə, mamhəmwur pen ia noien ərəha, nənə netə riti mwi riwən anan mə traiu maikuas raka noien ərəha sək̄itaha.

27 Tr̄ini minuə kitaha saməmwur pen ia noien ərəha, nəri kuatia a tsaməti pen i mamheit-enhi. Nəri nəha ro nehek̄irien i. In nə n̄əp̄in Kumwesən tr̄ərpw̄in noien ərəha me irə mine napw i raməpnəpan p̄ik trahi n̄ərmama səməme haməmwək̄i in.

28 Kimiaha hiəukurən. Tr̄ini minuə iərmama riti ramərui Loa səvəi Moses, nənə iərmama k̄əru uə kahar tuharni irapw in, nənə in traməkeikei memhə. Ko k̄ipkapi mhə tukwe.

29 Mətə rəfo ia iərmama sə ramavən avən ia Tini Kumwesən? Kumwesən ruvəni raka n̄əgk̄iar̄iien vi səvənhi tukutaha, nənə n̄ite Tini r̄ərihi t̄əriini əknek̄in n̄əgk̄iar̄iien nəha. Mətə rəfo ia iərmama sə ro nəri auər a ia netə nəha sə rino in ruvehe məmher mo ikinan i? Nən̄imw̄in Ikinan rauai namasanien səvənhi m n̄ərmama, mətə rəfo ia iərmama sə rani ərəha Nən̄imw̄in nəha? Iərmama nəha n̄ərpw̄inien sə Kumwesən tro min ti noien ərəha səvənhi tr̄iskai m̄əpi raka n̄ərpw̄inien səvəi iərmama sə ramərui Loa səvəi Moses.

30 Iakani iam̄inha irə ti nəri nə mə kitaha səuvəukurən raka mə Kumwesən r̄iməni mə, “Iou takərpw̄in noien ərəha səvəi n̄ərmama, n̄ipərhiēnien iou tako.” Nənə in r̄iməni mwi mə “Iərimənu in tr̄əkiri noien me səvəi n̄ərmama me səvənhi.”

10:26: Hip 6:4-8   **10:27:** Aes 26:11   **10:28:** Dut 17:6, 19:15

10:29: Eks 24:8, Hip 13:20   **10:30:** Rom 12:19, Dut 32:36, Sam 135:14   **10:30:** Dut 32:35

³¹ Kumwesən in ramiru. Trini minuə saməmak ia rəgin mə in trərpwɪn noien ərəha me səkitaha, nari nəha in nari riti səvəi nehekərien.

³² Mətə rerimiahaha tramrhi nəpɪn kupwən, nəpɪn hiəpkuvehe vi a ia nukuraanien. Nəpɪn nəha nəpɪn skai. Kamo nəmisəien me m kimiahaha, mətə hiəpwəh nimweiiien.

³³ Nəpɪn me nepwɪn nərmama kamhəni ərəha kimiahaha ia nəmri nərmama, nənə mamho rərəha ia kimiahaha. Nəpɪn me nepwɪn kimiahaha hiamərer kimiahaha nərmama səməme kamho rərəha ia nɪrəha iamɪnhi irə.

³⁴ Kimiahaha hiaməuvehi pəri nəmisəien kimiahaha nərmama səməme hamarə ia kalapus. Nəpɪn nərmama hənakres narimnari me səkimiahaha, mətə rerimiahaha ragien a tukwe, ti nəri nə mə hiəuvəukurən raka mə narimnari nepwɪn nəha ikin səkimiahaha, səməme hamasan mhəpi raka, nənə narimnari me nəha tuharə rerɪn.

³⁵ Ro iamɪnhi irə tihaməkeikei mhərer əknekɪn, ti nəri nə mə nərəkuien fwe ikin səkimiahaha ramarə sə tihəuvehi.

³⁶ Tihaməkeikei mho nətəriɡien səkimiahaha rəpwəmwis mə tiho narimnari me səməme Kumwesən rokeikei. Nənə tihəpkuvehi nəfe in ruvəni raka mə truvei pehe m kitaha.

³⁷ Ro iamɪnhi irə rəmwhen ia Nəkukuə Ikinan rani mə tripkə mhə tui,

“Iərmama i kamɪni mə truvehe, truvehe, in tripkə mhə tipwə.

³⁸ Mətə iərmama atukwatukw səiou trimiru ia nahatətəien səvənhi,

nənə trīni mīnuə ramavən rəriḡ rəriḡ,
nənə rerik triḡkagien mhə tukwe.”

³⁹ Mətə kitaha i səḡko mhə iamīnha irə. Ko səḡkavən rəriḡ rəriḡ mhə mə Kumwesən trouraha kitaha, rekəm. Kitaha nərmama səvəi nahatətəien ia Kumwesən tsəuvehi nīmīruien.

11

Kaha kupwən me hənahatətə ia Kumwesən

¹ Nahatətəien ia Kumwesən ikukurən amasan mə tikuvehi narimnari amasan me ikameitenhi, mani nīpərhiēnien ia narimnari me ipkətə mhə ia nənīmēm.

² Nahatətəien iamīnhi in nəha nəfe kaha kupwən me həno ro Kumwesən rəḡnəḡini irəha.

³ Nahatətəien ro kitaha səukurən amasan mə Kumwesən rīno neiai mīne tīḡrənə mīne narimnari me pam ia nəḡkiariēn səvənhi, mo narimnari me nəha kamətōni həuku pen ia narimnari me kīḡkətōni mhə.

⁴ Epel in rīnahatətə ia Kumwesən, ro pen ruvei pen nari riti m Kumwesən sə ramasan məḡi raka səvəi Ken. Nənə tī nəri nə mə in rīnahatətə ia Kumwesən iamīnhi irə, nənə Kumwesən rīni irapw mə in iamə atukwatukw riti, nənə rerīn rāḡien tī nuvehīēn narimnari me səvənhi. Nīpərhiēnien iamə nəha ruvāmḡ raka, mətə noien səvəi nahatətəien səvənhi raməḡkiari ihi m kitaha.

⁵ Inok rīnahatətə ia Kumwesən, ro pen kuvehi utə in mə triḡkemḡ mhə, nənə kīḡkətōni mhə mwī in tī nəri nə mə Kumwesən rīməuvehi raka

11:1: Rom 4:18, 2Kor 5:7

11:3: Jen 1:1, Sam 33:6, 2Tes 3:5

11:4: Jen 4:3-10

11:5: Jen 5:24

in ia tìprənə i revən fwe ia neiai. Mətə nəp̄in k̄ipkuvehi raka mhə ihi in, Nəkukuə Ikinan rani mə Kumwesən rerin ragien tukwe.

⁶ Mətə trini minuə iərmama r̄ipkahatətə mhə ia Kumwesən, in trəfo mo Kumwesən rerin ragien tukwe? In r̄ireirei anan noien, t̄i nəri nə mə iərmama riti rokeikei mə truvehe t̄i Kumwesən, in traməkeikei m̄ini n̄ipərhienien mə Kumwesən ramarə nənə mamō ramasan m̄ nərmama səməme haməmwur mə tuhətōni in.

⁷ Noa r̄inahatətə ia Kumwesən. Ro iam̄inhi irə nəp̄in Kumwesən r̄inani pen narimnari me min fwe kupwən səməme nərmama həpwəh ihi nətōnien, Noa ramsiai, mamō nəkwan, nənə muvrhək̄in nitətə asori riti mə truvehim̄iru nərmama səməme kamharə ia nəkwei nimwə səvənhi. Ia noien i, Noa ramo pui noien ərəha me səvəi nərmama ia tìprənə, nənə muvehe iərmama riti sə ratukwatukw ia nəmri Kumwesən t̄i nəri nə mə ramahatətə irə.

⁸ Epraham r̄inahatətə ia Kumwesən, ro pen nəp̄in Kumwesən rəkwein in mə trevən ia tənə əpə riti tukuvei pen min, ro nəkwan, mier, m̄ireirei mə rauəku.

⁹ In r̄inahatətə ia Kumwesən ro pen in rarə ia tənə nəha Kumwesən r̄ino promes mə truvei pen min. Mətə r̄inamarə ia kwopun nəha ia nimwə tapolen rəmwhen a iəp̄w̄isp̄w̄is riti. Nənə Aesak m̄ine Jekop irau nəha Kumwesən r̄ino promes m̄inrahar pəri, irau m̄wi krauarə a ia nimwə tapolen.

11:7: Jen 6:13-22, Jen 7:1, 1Pit 3:20, Rom 3:22, 4:13
12:1-5, Wok Me 7:2-4

11:9: Jen 26:3, Jen 35:12,17

11:8: Jen

¹⁰ Epraham rino iaminha irə ti nəri nə mə in rameitenhi mə trevən ia taon riti sə ramərer ia təkure nəri skai riti. Taon nəha, Kumwesən rino mak irə, nənə mino raka ramarə.

¹¹ Sera rinahatətə ia Kumwesən, ro pen Kumwesən ruvei pen niskaiien min mə tro tipwin. Nəri auər a mə Sera in rinəprənemə anan, mətə rərəhi tini ti nəri nə mə in rinətigitə ia Kumwesən sə rino promes min.

¹² Ro pen sətōni mə iərmama kuatia a i Epraham rinərgħarə ipaka remhə, mətə rərəhi iəkunouihi riti, nənə nərmama ia kwənəkwwus səvənhi həuvehe mhəpik mhəmwhen ia kəməhau me ia kəpuapen uə nipəkir ia nikare təsi ko kirkəvsini pam mhə irəha.

¹³ Nərmama me i irəha pam kamhahatətə ia Kumwesən. Mətə nəpīn irəha hemhə, irəha həpwəh ihi nuvehien narimnari me nəha səməme Kumwesən rino promes mə truvei pen minraha. Irəha hamətoni mə narimnari me nəha haməmak isipwin ihi ti nirəha, mətə rerinraha ramagien pik mə tuhətoni. Nənə irəha haməni irəpw mə hamarə ia tiprənə i mətə irəha həmwhen a iəpwispwis me. Tiprənə i ripko mhə imwənraha pərhiēn.

¹⁴ Nəpīn nərmama haməgkiari iaminha irə ramahatən pen mə irəha hamətui imwənraha atukwatukw.

¹⁵ Kamo rerinraha ramrhi tənə nəha həməier irə mə in nəha imwənraha atukwatukw ko hərərig mwi.

¹⁶ Mətə irəha həpkrərig mhə ti nəri nə mə

11:11: Jen 18:11-14, Jen 21:2   **11:12:** Rom 4:19, Jen 15:5, 22:17, Dut 10:22   **11:13:** Jen 23:4, 1Kron 29:15, Sam 39:12, 1Tes 2:11

11:16: Eks 3:6,15, Mak 12:26

hokeikei tənə əpə riti sə ramasan məpi raka, in nəha fwe ia neiai. Ro pen Kumwesən rīpkauris mhə mə irəha tuhəkwein in mə Kumwesən səvənraha, ti nəri nə mə in rīnəpnəpenə raka ia taon riti səvənraha.

¹⁷ Epraham rīnahatətə ia Kumwesən, ro pen nəpīn Kumwesən raməkiri nahatətəien səvənhi, rəmrutə Aesak ia təkure nifatə. Ia nəpīn nəha Epraham i Kumwesən rīno promes me min ramərer mwatuk mə trousi əpune tīni anan kuatia.

¹⁸ Kumwesən ruvəni raka tukwe mə, “Epraham, nīmwīpwīm me səməme tuhəuku pen ia Aesak irəha nə takəvsini irəha mə kwənəkwus me səim.”

¹⁹ Mətə Epraham ramərer mwatuk mə trousi əpune tīni, ti nəri nə mə rerīn rarhi mə Kumwesən rukurən noien iərmama rətui mwī ia nemhəien. Ro pen nəpīn ruvehi raka tīni ia nifatə rəmwhen mə in rīnətui mwī ia nemhəien.

²⁰ Aesak rīnahatətə ia Kumwesən, ro pen rəfwaki mə Kumwesən trəkwein amasan ia Jekop mīne Isau, mamīni irapw narimnari me səməme tuhəpkuvehe ia nəpīn riti.

²¹ Jekop rīnahatətə ia Kumwesən, ro pen nəpīn ipaka remhə, in rəfwaki mə Kumwesən trəkwein amasan ia tīni Josef mi. In rīnərpwī kaskīn mərəer əmakəmak, nənə maməgnəgīni Kumwesən.

²² Josef rīnahatətə ia Kumwesən, ro pen nəpīn ipaka remhə, in rəgkiari ia nəpīn nəha sə kwənəkwus me səvəi nəkur Isrel tuhəier fwe tənə ljiip, mīni mə tuhəfo ia nīkəkrin me.

²³ Tata mine mama səvəi Moses krinouahatətə ia Kumwesən, ro pen nəpɪn Moses rətui, irau krouətoni mə in iəkunouihɪ amasan riti, nənə krouərkwafə i roueste məkwə kahar. Nənə irau kroupkhekɪr mhə nəruien nəgkiariien səvəi kig.

²⁴ Moses rinahatətə ia Kumwesən, ro pen nəpɪn in rupwinari, rəpwəh nəsenien mə tukəkwein in tɪni prən ouihɪ səvəi Fero, kig səvəi nəkur Ijip.

²⁵ In revən marə irəha nərmama me səvəi Kumwesən muvehi pəri nəmisəien irəha minraha. In rokeikei sə nəha məpi raka mə in tramregi ramasan ia nagienien i kamregi ramasan irə nəpɪn ouihɪ a, nagienien səvəi noien ərəha.

²⁶ Ia nətəien səvənhi, kamo naurisien min ti Kristo sə trɪpkuvehe ramasan məpi raka nautə me pam ia tənə Ijip. Nətəien səvənhi ro iamɪnha irə ti nəri nə mə in raməti pen ia nərəkuien sə Kumwesən truvei pen min.

²⁷ Moses rinahatətə ia Kumwesən, ro pen in rier ia tənə Ijip məpwəh nehekɪrien ia kig nəha sə niemaha raməpi pɪk. In rɪpkəti ərari mhə mə trɪrərig, mətə ramərer əknekin rəmwhen mə in ramətoni Kumwesən i iərmama rɪpkətoni mhə ia nənimen.

²⁸ In rinahatətə ia Kumwesən, ro pen rəmri nəveginien asori nəha Pasova, məmri mwɪ noien i nəkur Isrel ho pen netə ia təpinhə ia nimwə me səvənraha kamo agelo sə trouraha nəmritaik me rɪrapi irəha hemhə.

²⁹ Nəkur Isrel me nəha hənahatətə ia Kumwesən,

11:23: Eks 1:22, 2:2   **11:24:** Eks 2:10-12   **11:26:** Hip 10:34-35

11:27: Eks 12:51, Eks 14:13,14, Rom 1:20, 1Tim 1:17, Hip 11:1

11:28: Eks 12:21-30   **11:29:** Eks 14:21-31

ro pen irəha həpi simwɪn ia təsi əruerəv. Irəha hənəvən mhəpi simwɪn rəmwhen haməvən ia tɪprənə əvəhak. Mətə nəpɪn nəkur Ijip haməmwur mə tuhəkurirə irəha, təsi rɪrərɪg muvehe mousəman irəha həmwhenimw.

³⁰ Nəkur Isrel hənəhatətə ia Kumwesən, ro pen havən mhəkuraukurau ia nəpai səvəi taon Jeriko meste nəpɪn sefen, nənə nəpai nəha rərkwəpɪr məsas.

³¹ Rehap pran səvəi suatuk in rɪnəhatətə ia Kumwesən, ro pen in rɪpkemhə mhə irəha nəkur Jeriko səməme hənərui nəkwai Kumwesən. Nəkur Isrel həpwəh nousi əpuneien prən nəha ti nəri nə mə rerɪn ragien mə truvehi iəmə Isrel mi nəha səməmi krɪməuvehe mə trouətoni afafa taon nəha. Irau krauevən fwe ia nimwə səvənhi.

³² Mətə ko iapkəgkiari mhə mwi rəpwəmwɪs. Səiou nəpɪn riwən mə takəgkiari ia Kiteon, Parak, Samson, Jefta, Kig Tevit, Samuel, mine profet me.

³³ Nərmama kupwən me nəha haməhatətə ia Kumwesən, nənə ro pen həuvehi irapw kig me ia naruagənien, mho noien atukwatukw me, mhəuvehi nəfe Kumwesən rino promes mɪnrəha, mhəsisəg ia tərhuɪ laeon me,

³⁴ mhousi əfi napw asori sə rauək, mhəp mhəvtənhi nərmama səməme hənuə tuhərɪi əpune irəha ia nau səvəi naruagənien. Irəha nərmama nɪskaiien səvənraha riwən, mətə Kumwesən ruvei pen nɪskaiien mɪnrəha, nənə irəha həuvehe mhəskai ti naruagənien, mho naruagən me səvəi tənə əpə me hap.

11:30: Jos 6:12-21   **11:31:** Jos 2:1-21, Jos 6:21-25, Jem 2:25

11:33: Dan 6:22   **11:34:** Dan 3:23-27

³⁵ Nīpran nepwīn naha ikin sāmame hānahatətə ia Kumwesən, Kumwesən ro nīpwnətīnraha me hətui mwi ia nemhāien. Nərmama nepwīn mwi sāmame hānahatətə ia Kumwesən, irəha hənəsēni nərmama sāmame haməmwəki irəha ho nāmīsāien asori ia nīpwrānraha. Irəha həkəpwəh mhə nahatətāien səvənraha mə nərmama sāmame haməmwəki irəha heivi nari ia nīrəha. Irəha hamahatətə ia Kumwesən mə in tro irəha hətui mwi ia nemhāien səvənraha ia nīmīruien riti sə ramasan məpi raka.

³⁶ Nənə irəha me nepwīn, nərmama haməfkəmanə ia nīrəha, mamhərisi irəha. Nənə irəha me nepwīn, nərmama hərihi irəha ia jen, nənə mhəuvehi puvnimwə irəha ia kalapus.

³⁷ Irəha me nepwīn kīnəkwi əpune irəha ia kəruətērei. Nənə kərai əmwesi irəha nepwīn ia so ro nīpərīn kəru. Nənə irəha me nepwīn, kīnərai əpune irəha ia nau səvāi naruagənien. Nənə irəha me nepwīn hānamarə mamharkahu ia teki nāni mīne sipsip, nautə səvənraha riwən anan. Nəpīn me nərmama hamouraha irəha, mamho rərəha anan ia nīrəha.

³⁸ Irəha nərmama amasan me. Tīprənə i rīpkəmhwen mhə mə irəha tuharə ikin. Irəha hamarə əpnāpen a fwe ia kwopun akwesakwes ikin, mīne ia təkūər me, mīne ia nīpəgi kəpwier me, mīne ia nīpəgi tənə me.

³⁹ Nīpərhiēnien i nərmama kupwən me naha, irəha pam kani amasan nəghīnraha ipwet mīne tī nahatətāien səvənraha, mətə nəpīn hānamarə irə həkpuvehi mhə nəfe kīno promes irə,

40 ti nəri nə mə Kumwesən rinətə raka fwe kupwən nəfe tro m kitaha ramasan məpi raka. Nənə ia nətərigien səvənhi, in rokeikei mə trukupwən mo kitaha minraha səuvehe mho kuatia. Ia noien nəha in rukurən noien kitaha minraha səuvehe mhatukwatukw pam.

12

Kumwesən raməkoui atukwatukw nīpwnətīn me

¹ Nərmama me nəha hənahatətə ia Kumwesən irəha həmwhen ia iərmama riti sə rani irapw nəfe rinətoni ia nənimen mə kitaha səukurən niniien nīpərhienien irə. Irəha həpik kamhərer kuraukurau ia kitaha. Ro iamīnhi irə pwəh səfraka nari pəmpəm me pam, mine noien ərəha sə raməkwtəmhiri əknekīn kitaha, nənə mhaiu ia naiuien nəha Kumwesən rinəmri kupwən ia kitaha məpwəh nəpouien.

² Ia nəpīn me tsaməti pen a ia Iesu nəha in nukune nahatətəien səkitaha fwe nukunen meste nəkrəkwerīn. In rəti ərgarīg pen ia nei kamarkuauī mətōni nagienien sə in tragien irə kurirə. Ro iamīnhi irə in revən ia nei kamarkuauī mo nəri auər a ia naurisien tuko mīn. Nənə təkwtəkwni nəha in raməkure ia nīkare jea mwatuk sə Kumwesən raməkure irə mamərīmənu.

³ Ramasan mə rerīmīaha tramrhi Iesu mə rinəfərer əknekīn nəpīn nərmama ərəha me kamhəmwəki in, mamho noien ərəha irə, kamo kīmīaha hiəregi hiənəpou ia nīmīruien səkīmīaha mhəpwəh.

4 Nərmama me səməme kamho noien ərəha kamho nəmisəien m kimiaha. Rəmwhen mə hiamərer ia naruagəniēn riti. Mətə kimiaha riti rīpkemhə mhə ihi ia naruagəniēn nəha.

5 Kimiaha tihəpwəh nenouenouiēn nəgkariēn i raməkwein tini ia kimiaha. Rani mə,

“Nərik, nəpīn Iərimənu raməkoui atukwatukw ik, tikəpwəh noien nəri auər a irə.

Rerim trəpwəh nəpouiēn nəpīn ranise skai noien ərəha səim.

6 Trini minuə Iərimənu rokeikei pik iərmama riti, nənə traməkeikei məkoui atukwatukw.

Nənə in traməkeikei mo nəmisəien m iərmama sə raməkwein i mə tini mə trəpwəh noien ərəha səvənhi.”

7 Ro pen tihərer əknekīn ia nəpīn sikai me. Kumwesən rauvei pehe nəpīn sikai me nəha ti nəkoui atukwatukwien kimiaha. Noien nəha ramahatən pen mə Kumwesən ramo kimiaha rəmwhen mə kimiaha nīpwnətīn me. Iəkunouihi riti riwən sə tata səvənhi rīpkəkoui atukwatukw mhə in.

8 Kumwesən raməkoui atukwatukw pam nīpwnətīn atukwatukw me. Trini minuə Kumwesən rəpwəh noien iamīnha irə ia kimiaha nənə nīpwrān nə mə rīpko mhə nīpwnətīn atukwatukw me nə kimiaha.

9 Ia nikaren səkītaha nərmama, səkītaha me fwe tata me hənəkoui atukwatukw kītaha fwe kupwən, nənə səsiai irəha. Mətə rəfo ia Tata səvəi nənimwītaha? Ramasan mə kītaha tseiwaiu mhəsiai mwi in mhəpi raka nənə mhəmīru.

¹⁰ Tata me səkitaha fwe kupwən hənəkoui atukwatukw kitaha nəp̄in kwakwa a ia nətərigien a səvənraha. Mətə Kumwesən raməkoui atukwatukw kitaha mə trasitu ia kitaha, mo kitaha səuvehe mho nəkur ikinan me rəmwhen irə.

¹¹ Kimiaha hiəukurən. Noien i nəkoui atukwatukwien iərmama nəp̄in kamo ro nəmisəien i. Ripko mhə nari riti kamregi ramasan irə, mətə kurirə irə trukua kwənkwan ia nimiruien səvəi nərmama səməme kinəkoui irəha irə mheste həpwinari. Kwənkwan nə in i nəməriniuen mine natukwatukwien.

¹² Ro iam̄nhi irə kimiaha hiənəpou rəgimiahaha remhə tihaməkeikei mhəuvehi utə rəgimiahaha. Mə nukurhumiahaha rinəpou həvi atukw i pwəh riskai.

¹³ Tihə suatuk atukwatukw me nisumiahaha travən irə mə sin ia kimiahaha nisun rərəha nisun ko ripkərəha anan mhə mier raka mətə tripkamasan mwi.

Tihaməsiari kamo hiameikuə a niregien Kumwesən raməgkiari

¹⁴ Tihəmwur mə tiharə amasan ia nəməriniuen kimiahaha nərmama me pam, nənə mhəmwur mə tiho nimiruien səkimiahaha ro ikinan. Iərmama sə ripko mhə ikinan, ko ripkətoni mhə nəmri Iərimənu nəp̄in riti.

¹⁵ Tihətui amasan kamo kimiahaha riti rarfai ia namasanien səvəi Kumwesən. Tihətui amasan kamo kimiahaha riti ruvehe məmwhen ia nuai nei akonə riti sə rukwesər mutə mukuə kwənkwan rərəha. Iərmama sə ro iam̄nha irə tro nərmama həpik həuvehe mhəmkemik ia noien ərəha.

16 Tihətui amasan kamo kímiaha nərman mine nıpran hiəri əpnəpen kímiaha me. Tihətui amasan kamo kímiaha riti ro nəri auər a ia narimnari ikinan me rəmwhen Isau rino. In rəmri pen nəmri nari ia nasoriien səvəi nəmritaik kuvehi nənimen ia nəveginien plet kuatia.

17 Kímiaha hiəukurən mə kurirə in rokeikei mə truvehi mwi nasoriien nəha, nənə markut pik mə tata səvənhi trəkwein amasan irə, mətə rekəm. Nəri auər a mə Isau rinasək pik tukwe, mətə ko rıpkərəig mhə ia noien nəha sə rino.

18 Kímiaha hiəpkuvehe mhə ia təkuər riti rəmwhen təkuər Sinae. Fwe kupwən nəkur Isrel həuvən ia təkuər nəha, mhətoni napw rauək. Nəpitəvien reiwaiu mahakwi nari. Həregi nımətəgi asori,

19 mine nasakien səvəi kisıpw. Həregi mwi reri Kumwesən raməgkiari mınraha. Nəpın həregi nəgkiariien səvənhi, həni mə irəha həpwəh nokeikeiien mə tuhəregi mwi nəgkiariien nəha.

20 Irəha həhekır mətəmnımwin ti nəgkiariien nəha rıməni mə,

“Trini mınuə nari riti rırapı təkuər i, nəri auər mə nərımıru a riti,
mətə tukaməkeikei kəkwi əpune ia kəruətərei.”

21 Nəpın Moses rətoni narimnari me nəha, in mwi rıregi rərəha nənə mını mə, “Iou iakinehekır iakinehekır, mınamətəmnımwin.”

22 Mətə kímiaha hiəuvəuvehe ia təkuər i Saeon,

mine taon i imwei Kumwesən sə ramiru. In i Jerusalem vi fwe ia neiai, kwopun nagelo me həpik hamousəsımwın irəha me ikın mamhagien ia nəpın me.

²³ Hiəuvəuvehe ia nousəsımwınien asori səvəi nərmama me səvəi Kumwesən səməme həmwhen ia nəmritaik me səvənhi, kimərai pen nəghınraha fwe ia neiai. Hiəuvəuvehe ti Kumwesən sə tripkəkiri noien səvəi nərmama me pam. Hiəuvəuvehe ti nənimwi nərmama amasan me kıno həuvehe mhatukwatukw pam.

²⁴ Hiəuvəuvehe ti Iesu sə ravi simwın nərmama mine Kumwesən ia nəgkiariien vi kınərihi tərini əknekın. Nənə hiəuvəuvehe ti netə sə kiməvi ti noien ərəha raməgkiari mani nəri amasan məpi raka nəfe nite Epel rani.

²⁵ Ro iamınhi irə kimiaha tihaməkeikei mhətui amasan kamo hieikuə a niregiien Kumwesən nəha raməgkiari m kimiaha. Nəkur kupwən me nəha səməme heikuə a niregiien nəgkiariien səvənhi sə iərmama ia təkure ti prənə rani ti nəsuəpwiriien irəha, mətə ko həpkap mhə nəpın Kumwesən rərpwın noien ərəha səvənraha. Nənə trini minuə kitaha seikuə a niregiien nəgkiariien səvəi Kumwesən sə ruku pen fwe ia neiai muvehe mə trəsüəpwiri kitaha, tsəfo map nəpın trərpwın noien ərəha səkitaha?

²⁶ Ia nəpın nəha fwe kupwən reri Kumwesən riməkiukiu ia ti prənə, mətə təkwtəkwuni nəha in rəgkiari m kitaha mını mə, “Nəpın riti mwı nəha ikın, iou takikiukiu mwı ia ti prənə. Ia nəpın

12:23: Luk 10:20   **12:24:** Hip 8:6, 10:22, 1Tes 1:2, Jen 4:10

12:25: Hip 2:1-3, Hip 10:26-29   **12:26:** Eks 19:18, Sam 68:8, Hag

nəha riṗko mhə tiṗrənə əpa trikiukiū, neiai mwi trikiukiū.”

²⁷ Nəgkiariien nəha Kumwesən riṁməni mə, “Nəṗin riti mwi,” niṗwran i mə in trikiukiū ia narimnari me ia tiṗrənə i səməme in riṁo mə truvehi raka irəha. Mətə narimnari me səməme həṗwəh nikiukiuien irəha tuharə rerin.

²⁸ Ro pen ṗwəh səni tanak ti Kumwesən. Nari riti riwən ko rikiukiū ia niṭətə sə in raməriṁənu irə. Nənə in ruvəuvei pehe raka niṭətə nəha m kitaha. Ramasan mə tsəfwaki min ia noien sə rerin ragien tukwe ia nisiainen mine nehekiriien,

²⁹ ti nəri nə mə “Kumwesən səkitaha rəmwhen ia napw asori riti sə ramahi əmwesi narimnari me pam.”

13

Nəvəhagien sampam

¹ Nokeikeiien i hiamokeikei piəvtaha me irə ṗwəh ramo a iaminihi irə.

² Tihəṗwəh nenouenouiien mə tihətoni amasan ti iəṗwiṣṗwiṣ me səməme haməuvehe imwəmiaha. Nərmama nepwin fwe kupwən həno noien nəha, mhəuvehi puṗnimwə nagelo me nepwin ia nəkwai nimwə me səvənraha, mətə həreirei anan mə irəha nagelo me.

³ Rerimiahaha tramrhi nərmama səməme hamarə ia kalapus rəmwhen mə kimiahaha mwi hiamarə ia kalapus kimiahaha minraha. Rerimiahaha tramrhi nərmama səməme nərmama əṗə me hamo irəha həregi rərəha anan ia niṗwranraha. Rerimiahaha

tramrhi irəha ti nəri nə mə kímiaha mwi hiamregi rərəha ia nīpwramiaha rəmwhen ia nirəha.

⁴ Pwəh nərmana pam həsiai narəien səvəi pran mine iərman səməmi krouarə pəri. Iərman mine pran səməmi krauarə pəri irau trousiai napri pəriien səvənrau ia nəpīn me. Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə Kumwesən trərpwīn noien ərəha səvəi nərman mine nīpran səməme kamhəiri əpnəpen irəha me uə səməme kamhakres irəha me.

⁵ Tihamarə mhəpwəh nokeikei pīkien mane. Rerīmiaha traməkeikei magien a ti narimnari me nəha hiaməuvehi rəmwhen ti nəri nə mə Kumwesən ruvəni raka mə,

“Ko iapkəpwəh mhə ik,

məpwəh nap rakaien ia niram nəpīn riti.”

⁶ Ro iamīnhi irə kitaha səukurən ninien nəgkariien i, mhəpwəh nəmkiamkiiien mə,

“Iərīmənu in iasitu səiou,

ro pen iou iakəpwəh nehekīrien.

Nəfe iərmama rukurən noien miou?”

⁷ Rerīmiaha tramrhi nəmə asori me səkímiaha səməme haməkupwən mhahatən kímiaha ia nəgkariien səvəi Kumwesən. Hətərig ro mə hənəfarə irə mheste hemhə. Hətərig irə nənə mhəuvnhi nahatətəien səvənraha.

⁸ Iesu Kristo in ramo a iamīnhi irə mine ia nərīneiv, ipwet, nənə tramarə a iamīnhi irə mine ia nuk nuk me mīpko mhə sampam.

⁹ Tihəpwəh nəsenien nahatənien vi me səpəmsəpə həvi raka kímiaha ia suatuk atukwatukw. Iakani iamīnha irə ti nəri nə mə

13:4: Kal 5:19,21, Efes 5:5   **13:5:** 1Tim 6:8, Jos 1:5   **13:6:** Sam 27:3, 146:5   **13:7:** 1Kor 4:16, Hip 6:12   **13:8:** Efes 4:14   **13:9:** Rom 14:17

ramasan mæ reri iærmama fwe imwæ namasanien sæ Kumwesæn rauvei pehe auær a trasitu iræ mo ruvehe miskai. Ræræha mæ truvehe miskai ia natuakæmien me sævæi næveginien. Natuakæmien me næha hæreirei nasituien ia nærmama sæmæme kamhesi pen.

¹⁰ Nifatæ sækitaha raræ. Mætæ pris me sæmæme kamho wok sævænraha fwe imwæ ia nimwæ tapolen, kipkæseni mhæ iræha mæ tuhani næveginien riti ia nifatæ næha sækitaha.

¹¹ Ia noien sævæi pris asori anan sævæi nækur Isrel, næþin rousi æpune raka nærimiru, nænæ muvehi nifen, muvniwæ fwe kwopun ikinan anan, nænæ muvei pen m Kumwesæn ti naikuas rakaien noien æræha sævæi nærmama. Mætæ kuriræ iræ hæuvehi raka nipwrai nærimiru næha mhæuvehi mhæuvani æmwesi fwe iruæ kwopun nærmama hæþkaræ mhæ ikin.

¹² Ia noien a mwi næha, Iesu rimæregi næmisæien ia taon fwe iruæ, mæ ia niten atukwatukw in træþærhi nærmama me sævænhi, mo iræha nækur ikinan me.

¹³ Ro iamînhi iræ pwæh kitaha sæuvæn mhætoni in ia kwopun næha fwe iruæ, mhæregi ræræha kitaha min ia noien i nærmama hæno auris in.

¹⁴ Kimiaha hiæukuræn. Ia tækure tîprænæ i taon atukwatukw riti sækitaha riwæn sæ tramaræ rerin. Mætæ kitaha samætui ia taon sækitaha sæ triþkuvehe.

¹⁵ Ro iamînhi iræ ia næþin me pam pwæh kitaha samæni irapw næghi Iesu mæ in Iærimænu sækitaha.

Noien naha rəmwhen ia nīmwək mwəki nari kauvani ia təkure nifatə nipekin rapein amasan kauvei pen m Kumwesən ti nəgnəginiiēn in.

¹⁶ Tihəpwəh nenouenouiēn mə tiho noien amasan, nənə mhəriari səkimiaha me narimnari. Noien naha mwi rəmwhen ia nīmwəkmwəki nari kauvani ia təkure nifatə nipekin rapein amasan kauvei pen m Kumwesən rerin ramagien tukwe.

¹⁷ Tihaməkeikei mho nəkwai nəmə asori me səkimiaha nənə mhəsiai irəha. Irəha naha hamətui amasan ti nimiruiēn səkimiaha mhəpwəh napwisien, ti nəri nə mə irəha tuhaməkeikei mhəni irapw ti Kumwesən mə haməuvehi wok naha mhəfo irə. Tihaməkeikei mho rerinraha ragien ti wok naha. Trini minuə hiəpwəh noien rerinraha ragien ti wok naha, noien naha ko ripkasitu anan mhə ia kimiaha.

¹⁸ Tihaməkeikei mhəfwaki tukumaha. Kimaha iahəukurən amasan mə noien səkimaha ratukwatukw a, nənə iahokeikei anan mə tahamo a noien amasan ia nəpīn me.

¹⁹ Iou iakokeikei anan mə tihaməkeikei mhəres Kumwesən mə iou takrəriḡ pehe akwauakw a tukumiaha.

²⁰ Kumwesən in nukune nəməriniēn. In rino Iərimənu səkitaha Iesu Kristo rətui mwi ia nemhəien səvənhi. Iesu in iəmə asori sə ramətui amasan ti sipsip me səvənhi. Niten kinərihi tərini əknekīn nəḡkariēn irə, nəḡkariēn i tramarə rerin.

²¹ Təkwtəkwuni iakaməfwaki m Kumwesən mə truvei pehe narimnari amasan me pam m kimiaha səməme tuho kimiaha hiəmwhen ti noien

nəkwan. Iakaməres in mə ia nasituien səvəi Iesu Kristo in tramo wok ia reritaha mamō nəfe noien ramasan ia nənimen. Pwəh nəgnəginiien ramevən ti Iesu ia nuk nuk me. Ouəh pwəh ro iamɪnhi.

²² Piak me, iakaməres kɪmiaha mə tihəpwəh nəpou akwauakwien ti niregiien nəgkariien səiou iakamərpwi əknekin kɪmiaha irə, nəkukuə i iakimərai m kɪmiaha rəpwəh nəpwəmwisien.

²³ Iakokeikei mə tihəukurən mə piəvtaha nəha Timoti, irəha hənəsəni raka in rier ia kalapus. Trini mɪnuə in truvehe akwauakw nənə kɪmrau mɪn tarouvehe.

²⁴ Kɪmiaha tihəni tukwini ramasan səkimaha revən ti nəmə asori me pam səkimiaha mɪne nərmama me pam səvəi Kumwesən nə imwəmiaha. Piəvtaha me ia tənə Itali haməni ramasan tukumiaha.

²⁵ Pwəh namasanien tramarə tukumiaha pam.

Nəkukuə Ikinan
The New Testament in the Nafe (Kwamera) language
of Southeast Tanna, TAFEA Province, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Nafe blong Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Nafe de
Vanuatu.

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nafe (Nafe)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-06-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

26b0f540-c192-5878-be67-18ede9ab1416